بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/463
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ނަން ސިއްރުކޮށްފައި
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކުޑަކުއްޖަކާއެކު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު
ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޖަމީލް މޫސާ

ނިމުނު ތާރީޚު:
01 ރަޖަބު 1447
21 ޑިސެންބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 19 ޖުމާދަލްއޫލާ 1444 / 13 ޑިސެމްބަރު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ:

- ނަންބަރު: 101/[redacted]/2021
- ނިންމި ކޯޓު: [redacted] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ބާވަތް: ކުޑަކުއްޖަކާއެކު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުން
- ހުކުމްކުރި ތާރީޚް: 23 ސެޕްޓެމްބަރު 2021
- ހުށަހެޅި ތާރީޚް: 21 އޮގަސްޓު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[redacted]

ވަކީލް: އިބްރާހިމް ސަމީރު / ޖަސްޓިސްލޯ، ސ. ހިތަދޫ

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވި ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ވަކީލް ފަރާތުން:
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ޝަފާޒާ
ސީނިއަރ ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޢާއިޝަތު ރިޝާ
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ މުޙައްމަދު އަފްރާޙް
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޙުސައިން ސަޢީދު
ސީނިއަރ ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ މަރްޔަމް ޝަފާޤާ
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ މަރިޔަމް ނަޝިދާ

ފިހުރިސް – [illegible] – [illegible]
– [illegible] – ineffective assistance of counsel [illegible]

ފަނޑިޔާރު ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 101/[redacted]/2021 ޤަޟިއްޔާ [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުން (މީގެ ފަހުން "ދަށު ކޯޓު" ނުވަތަ "ކޯޓު") ނިންމާފައިވާ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފުކަމަށް ބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [redacted] (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު [redacted]) (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް") ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލައިގަތް ޤަޟިއްޔާއެވެ.

2. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެ ފަހުން "ދައުލަތް" ނުވަތަ "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" ނުވަތަ "ޕްރޮސިކިއުޝަން" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް") ގެ މައްޗަށެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުޑަކުއްޖަކު އިތުބާރުކުރަންޖެހޭ މަޤާމެއްގައި ހުރި މީހަކު، އެ ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ އުފުލިއެވެ.[1]

4. ދައުލަތުން މި ދައުވާ އުފުލާފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޚާއްޞަ އަދަބުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު") ގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވެ، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުންނެވެ.[2]

---

[1] ދަށު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު" ގެ "ދައުވާގެ ޚުލާޞާ"

[2] ދަށު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު" ގެ "ދައުވާގެ ޚުލާޞާ"

5. ދައުލަތުން މި ދައުވާ އުފުލާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން، 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެންބަރު މަހުގެ ދުވަހެއްގައި، މީނާގެ ދޮންދަރިއެއްކަމުގައިވާ [redacted] (މީގެ ފަހުން "ކުއްޖާ") ކ. ގާފަރުން [illegible] [illegible] މީނާއާއެކު ގެނެސް، ކ. މާލޭގައި [illegible] [illegible] ކޮޓަރިއެއްގައި، ކުއްޖާ ނިދަން އޮއްވާ، ކުއްޖާގެ [illegible] މީނާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ކިރިމަތި ފަރާތުގައި އަތްލައިފައިވާކަމަށާއި، 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފަހުކޮޅުން ފެށިގެން 2021 ވަނަ އަހަރުގެ އޯގަސްޓް މަހާ ދެމެދު އެކި ދުވަސްވަރުން، [redacted] ގޭގައި ކުއްޖާ ނިދާކޮޓަރީގައި އޮއްވާ ކުއްޖާގެ [illegible] މީނާގެ [illegible] ކުއްޖާގެ ކިރިމަތިފަރާތުގައި އަތްލައިފައިވާކަމަށާއި، މީނާ ސައިކަލުގައި [redacted] އާއި [redacted] ދެމެދުގައި އޮންނަ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ ގެންގޮސް، މީނާ ކުއްޖާގެ [illegible] އާއި ކުއްޖާގެ ކިރިމަތިފަރާތުގައި އަތްލައިފައިވާކަމަށާއި، އަދި [redacted] ގޭގެ ބަދިގޭގެ ކައިރީގައި ކުއްޖާ އިންދައި މީނާ ކުއްޖާގެ [illegible] އަތްލައިފައިވާ ކަމުގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.[3]

6. ދައުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާ [illegible]، އަދި ދައުލަތުން [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.[4]

7. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި ހެކި [illegible] [illegible] [illegible].[5] މިގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] ސިއްރު ހެކި 1 އާއި ސިއްރު ހެކި 1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސިއްރު ހެކި 2 އާއި ސިއްރު ހެކި 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] ކުއްޖާ

---

[3] ދަށު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ [illegible] ރިޕޯޓު" ގެ "ދައުވާގެ ޚުލާސާ"

[4] ދަށު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ [illegible] ރިޕޯޓު" ގެ 15 ވަނަ ނަންބަރު

[5] ދަށު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ [illegible] ރިޕޯޓު" ގެ 16 ވަނަ ނަންބަރު

ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ތަޙްޤީޤަށް ދީފައިވާ ބަޔާނުގެ އިންޓަވިއު ވީޑިއޯ ރިކޯޑިންގާއި،[6] މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްއިން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ އަނިޔާލިބުނު ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ދެނެގަތުމާބެހޭ ރިޕޯޓާއި، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާއާއި ގުޅޭ ގޮތުން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމެންޓް ރިޕޯޓާއި، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާ ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތަށް ދީފައިވާ ބަޔާނާއި، މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓާއި، އަދި ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 4 ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތަށް ދީފައިވާ ބަޔާނެވެ.[7]

8. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތަށް، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[8]

9. ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހެކި [illegible] ހުށަހަޅާފައެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދިފާޢުގައި ހެކި ހުށަހަޅާފައެވެ.

10. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ގޮތުގައި 02 (ދޭއް) ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާން ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުށަހެޅުމެއް ނެތް ކަމަށް އެ ފަރާތުން ބުނެފައެވެ.[9]

11. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ތެރެއިން، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، މި ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގަން [illegible] ދައުލަތަށް އަންގާފައެވެ. މި ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގައި ދައުލަތުން މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހެޅި

---

[6] [illegible]

[7] [illegible]

[8] ތިރި ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު" ގެ 16 ވަނަ ނަންބަރު

[9] ތިރި ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު" ގެ 10 ވަނަ ނަންބަރު

އެންމެހައި ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވެއެވެ.[10] އަދި މި މައްސަލައިގައި ދިފާޢީ ހެކިންގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ދިފާޢުން ހުށަހެޅި ހެކިވެރިޔާ 1 ފިޔަވައި[11] އެންމެހައި ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވެއެވެ.[12]

12. ދެ ފަރާތުންވެސް ބޭނުންވީ ޚުލާޞާ ބަޔާނުގެ ތެރެއިން، ހެކިބަހާ ގުޅޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކުމަށް ކަމުގައިވާތީ، އެގޮތުގެ މަތިން ޚުލާޞާ ބަޔާން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

ހައި ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް

13. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުޑަކުއްޖަކު [illegible]، އެ ކުޑަކުއްޖަކާއެކު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

13.1 މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކި [illegible] ބަލާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible]** (މިގެ ފަހުން "**ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible] ޤަޟިއްޔާ**") ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި، އަދި ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނަށް ދެވޭ އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދައިން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކާ [illegible]

---

[10] ހައި ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިންގުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް" ގެ 25 ވަނަ ނަންބަރު

[11] [illegible] ހައި ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިންގުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް" ގެ 32 ވަނަ ނަންބަރުން އެނގެއެވެ.

[12] ހައި ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިންގުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް" ގެ 33 ވަނަ ނަންބަރު

މިންވަރަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް މި ކޯޓު ކުރިއަށް ސާބިތުކޮށްދީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުޑަކުއްޖަކާ އިޣްތިޞާބުކުރަންޖެހޭ ވަގުތެއްގައި ހުރި މީހަކާ، އެ ކުޑަކުއްޖަކާއި ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމުގެ ކުރުން ކުށްވެރިވެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

13.2. މި ކޭހުގެ އުސޫލެއްގެ ގޮތުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މުޖުރިމުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ގުޅުވާލާ، އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށް ޙުކުމްކޮށްފައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު") ގެ 186 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖަލުގެ އަދަބުން ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ އަދަދަކީ 14 (ސާދަ) އަހަރާއި 04 (ހަތަރެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތުގެ ޖަލު އަދަބެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާތީއެވެ.

14. މި ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ބެއްލެވިފައިވެއެވެ.

14.1. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މުޖުރިމުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތަކަށް ބަލައިދީ، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތު ތެރެއިން މަދުވެގެން 05 (ފަހެއް) ޙާލަތެއް ހުރި ތަޠުބީޤުވެއްޖެނަމަވެސް، އެފަދަ މައްސަލައެއްގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހެއްގެ މައްޗަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންވަރަށް ހެކި [illegible] ވަޒަންކުރުމުގައި، މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާ ސާކްޝީއާއި ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ އެހެނިހެން ހެކި ޤަރީނާތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި ވަޒަންކުރުމުން، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އެ ހިފަހައްޓާ ޤަރީނާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-DM/01 **އަލީ ސޫރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން

14.2 ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރާ މައްސަލަތަކުގައި ޝަހާދަތަށް [illegible] [illegible] ފުދޭ މިންގަނޑެއް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible]** ޤަޟިއްޔާގައި، ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހެކިގެ އުޞޫލުގައި، މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ހެކި ވަޒަންކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، އަދި ލިބުނު ކުއްޖާގެ ބަޔާނާ އާދަޔާ ޚިލާފަށް [illegible] ތަފާތު [illegible] [illegible]، އެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ސާބިތުކުރުމުގައި އެއްވެސް ނުރައްކާއެއް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހާއްސަ ފިޔަވަޅުއެޅުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަސީލަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެ މައްސަލައެއްގައި ލިބިފައިވާ ހެކި ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކުރެވިގެން ކަށަވަރުކޮށް މި ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަން

14.3 މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ދައުވާ ބިނާކޮށްފައިވާ މައިގަނޑު އަސާސަކީ 16 (ސޯޅަ) އަހަރުގެ [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވަނީ 29 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] ނަގާފައިވަނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ [redacted] ފެމިލީ އެންޑް ޗިލްޑްރަން ސަރވިސް ސެންޓަރގެ އެސެސްމަންޓް ސޯޝަލް ސަރވިސް ވޯކަރގެ ރިޕޯޓުގައިކަމުގައެވެ.

14.4 މި ކުއްޖާ [illegible] މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކިންގެ [illegible] [illegible] [illegible] މިންވަރަށް ބަލައި، [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

14.4.1. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބަހުން ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާއާއި، އެ ކުއްޖާގެ މަންމައާއި، ހަގު ކުއްޖާއާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ މާލެ ދިޔަކަމާއި، ތިބީ ކުއްޔަށް އެއް ކޮޓަރިއެއްގައިކަން އެނގޭކަމާއި، އަދި މާލެ ގޮސް ތިބިއިރު އެއް ރޭ ކުއްޖާގެ މަންމަ ވަކިން ބޭރަށް ދިޔަކަމާއި، އަދި (ކުއްޖާ ރަށުގައި އުޅުނިރު) ކުއްޖާ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއެކު ބޭރުގައި އުޅުން ގަޑީގައި ކުއްޖާގެ މަންމަ ގުޅިކަމަށް ކުއްޖާ ބުނާ ބުނުމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބަހުން ބާރު ލިބިދޭކަން

14.4.2. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިވެރިޔާ 4[13]ގެ ހެކިބަހުން، ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާ ތިމާގެ ގެއަށް އައިސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާގެ ޝޯޓު މަތީގައި އަތް ބޭއްވުނު ވާހަކަ ބުނިކަމާއި، ކުއްޖާ ހޭލެވުނުއިރު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހުރީ ކުއްޖާގެ ޝޯޓު ތެރެއަށް އަތް ކޮށްޓާލިކަމާއި، ރޭގަނޑުގެ 11:45 ހާއިރު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ކުއްޖާ ގޮވައިގެން [redacted] ދިޔަ ތަން ފެނުނުކަމާއި، މި ބަހުން ކުއްޖާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއެކު ސައިކަލް ދުއްވަން ދާކަމަށް ބުނާ ބުނުމާއި، މި ހެކިވެރިޔާއަށް އެ މަންޒަރު ފެނުނުން، ކުއްޖާ ބުނާ ބުނުމާއި ގުޅުވެވޭކަން

14.4.3. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 2[14] ގެ ހެކިބަހުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ އަނިޔާ ދިނުމުގެ ވާހަކަ މި ހެކިވެރިޔާއާ ހިއްސާކޮށްފައިވާކަމާއި، މި ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވާ ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާއާއި، އެންމެ ފަހުން 2020 ޑިސެންބަރުގައި މާލެ ދިޔަކަމާއި، މާލޭގައި ހުރިއިރު އެއްރޭ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ތެރެއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ "[illegible] [illegible]"، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" ކުއްޖާ ބުނި ކަމާއި، މި ހެކިބަހުން ކުއްޖާ

---

[13] މި ހެކިވެރިޔާއަކީ ދިފާޢުން ހެކިވެރިޔާ 3 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިވެރިއެކެވެ.

[14] މި ހެކިވެރިޔާއަކީ ދިފާޢުން ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިވެރިއެކެވެ.

ބުނާ ގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަންމައާއި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި، އެންމެ ކުޑަ ކުއްޖާ މާލެ ދިޔަކަމާއި، މާލެއަށް ގެނެސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފުރުން ޖިންސީ އަނިޔާ ދިނުންކަމަށް ކުއްޖާ ކިޔައިދިނުމުގޮތަށް، މި ހެކިވެރިޔާގެ ކިޔައިދިނުންކަން އެނގިގެން، ކުއްޖާ ބުނެ ބުނެފައި ދިރާވާކަން

14.4.4. ދަޢުވާގެ ހެކިވެރިޔާ 8 ގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފަރާތުން ޖިންސީ އަނިޔާ ދިނުންކަމަށް ވާހަކަ ކިޔައިދިންކަމާއި، މި ހެކިވެރިޔާގެ ހެކިބަހުން ކުއްޖާގެ މަންމަ ގޮވާ ކުއްޖާ ޝަކުވާކުރި ކަމާއި، މަންމަ ފޮނުވުމުންކަމާއި، ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޖިންސީ އަނިޔާ ކުރުމުންކުރީގައި ބުނާ ބުނެ ވިސްނައިދިންކަން

14.4.5. ސީއްޔަށް ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ ހެކިބަހުން، ސައިކޮލޮޖިސްޓު ކުއްޖާ ތެރަޕީއަށް ކިޔައިދިން އިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާއާ މެ ކުޑަކޮށްގޮތުގައި ހެކިބަހަކަށް ފިރިމަކަށްކުރާކަމާއި، ކުއްޖާއާއެކު އެކަނި ވަގުތު ހޭދަކޮށް ގޮވައި އަޅުގަނޑުމެން ހުރިތަން ބަލާ ކަމާއި، ކުއްޖާއާއެކު ސައިކޮލޮޖީ ދިއުމަށް ކަމާއި، [redacted] އާ ވާކަމަށް ސައިކޮލޮޖީގައި ކުއްޖާއާއެކު ދިކަމަށް ކުއްޖާ ބުނާ ބުނެފައި، މި ސީއްޔަށް ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ ހެކިބަހުން ބާރު ވިޔަކަން

14.4.6. ދަޢުވާގެ ހެކިވެރިޔާ 7 ގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ފޮނުވާ ރިޕޯޓްކުރިކަމާއި، ކުއްޖާ ނިދަން އޮންނަ އިރު، ދަރިފުޅު ގެޔަށް ކުއްޖާގެ ދޮންބައްޕަ އަންނަކަމާއި، އެކަން މަންމަ ކައިރީގައި ބުނިނަމަވެސް، މަންމަ ފޮނުވުމުންކަމަށް ކުއްޖާ ބުނިކަމާއި، މި ހެކިވެރިޔާގެ ހެކިބަހުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އައިސް ކުއްޖާގެ "ސްޓޯބެރީއަށް އިނގިލިން ކަށްކަން ކޮށްފި" މިހެން ބުނި ބުނިކަމާއި، ކުއްޖާގެ މަންމަ ގޮވާ އަށް ސައިކޮލޮ ކުރުމުންވެސް އަޅާނުލާކަމަށް ބުނި ބުނިކަމާއި ގުޅިގެންވާކަން

·14.4.7 އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ވަޒަންކުރާ އެސެސްމެންޓް ރިޕޯޓާއި އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާ ނިދަން އޮންނައިރު، ކުއްޖާ ލައިގެން ހުންނަ ސޯޓު ތެރެއަށް އަތް [illegible]، ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިފަރާތުގައި އަތް [illegible]، އިނގިލި ވައްދާފައިވާކަން މަންމައަށް ކިޔައިދިންނަމަވެސް، މިކަމަށް [illegible] ލިބިފައިނުވާކަން ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ކިޔައިދިނުމާއި، މި އެސެސްމެންޓް ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible]، މި ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] މި ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތަށް ކިޔައިދީފައިވާކަން

·14.4.8 ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓާއި އަދި އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާއާއި ފުރަތަމަ އިންޓަވިއު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެސެސްމެންޓް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

·14.5 [illegible] ކުއްޖާގެ އެ ކުއްޖާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ވަޒަންކުރާ އެސެސްމެންޓް ތައްޔާރުކުރި ސޯޝަލް ސަރވިސް [illegible] އަދި ސައިކޮލޮޖިސްޓް އެސެސްމެންޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތަށް ކިޔައިދީފައިވާކަމާއި، [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

ކުއްޖާ ގޮވައިގެން ފަސްގަނޑަށް ދިޔަ ތާ މަންމަ ގުޅި ވާހަކަކުރާއިރު، މަންމަ ގުޅުމުން މަންމަ ގާތު ނުބުނުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އުޅުނުކަމާއި، ކުއްޖާ މާލެ ގޮސް ކުއްޖާއާ މެދު ހިނގި ކަންތައްތައް ކިޔައިދީފައިވަނީ އެއް ގޮތަކަށް ކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި ކަން ވީ ގޮތް ކުއްޖާގެ އާއިލާއާ ރައްޓެހިންނަށް ކިޔައިދިނުމުގެ އިތުރުން، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ހާދިސާ ކިޔައިދީ [illegible]، މި [illegible] ކުއްޖާގެ ކިޔައިދިނުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ގޮތް [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، ކުއްޖާ ކިޔައިދިން ކިޔައިދިނުން [illegible] އެއްގޮތްކަމުގައެވެ.

14.6 ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] އެއްގޮތް [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާ، އެ ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ އަނިޔާ ދިނުން ހާދިސާ ތަފާތު ތިން މަރުޙަލާތަކުގައި ކިޔައިދިން އިރު، މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ ތިން މަރުޙަލާގައި ކިޔައިދިން [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] ކުއްޖާ ކިޔައިދިން [illegible] އެއްގޮތްކަމުގައެވެ.

14.7 ޝަކުވާކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާމެދު ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ކުއްޖާއާމެދު [illegible] ޖިންސީ އަނިޔާއެއް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible]، [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

14.8. މި މައްސަލައިގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކައިވެނިކޮށްގެން ހުރި ފިރިހެނަކު ކަމުގައި ވާތީ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހުރި ކުއްޖާއާމެދު ޖިންސީ އަމަލެއް ނުކުރާނެކަމުގެ އިތުބާރު ކުއްޖާއަށް އޮތް ކުއްޖާގެ ދުރު ބައްޕައެއްގެ މަޤާމުގައި ކަމެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާއާމެދު ތަފާތު އެކި ދުވަސް މަތިން، ކުއްޖާގެ ސްޓޭޓްމަންޓް ނެގި ކަމުގައި، ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިފަރާތުގައި އަތްލާ، ކުއްޖާގެ ފޫރަތިގައި އަތްލާ ކަމަށް ބުނާ ބުނުން، ކުއްޖާ ކިޔައިދީ ކިޔައިދިނުމުގެ މައްޗަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ހެކިބަސް އަދާކުރި ހެކިންގެ ހެކިބަސް ކުއްޖާގެ ކިޔައިދިން ކިޔައިދިނުމާއި، ގުޅޭ ވާހަކަ ތަފްޞީލުތަކާއި، އެކަށީގެންވާ ޝައްކުން ބޭރުން މިންވަރަކަށް ކުށުގެ އަމަލު ސާބިތުވާކަމުގައެވެ.

14.9. މި މައްސަލައިގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ އަމަލު ހިނގި ވަގުތު އެކަކީ ޝަހުވަތުގައި ކުއްޖާގެ ސްޓޭޓްމަންޓް ނެގި ކަމުގައި، ކުއްޖާގެ ކުރިމަތީ ފަރާތުގައި އަތްލިއިރު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނިޔަތަކާ އެކަށީގެންވާ ފިރުމުގެ ފިސްނުމުން، ޝަހުވަތް އެކުލެވިގެންވާކަމަށް ހާސިލުކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި ކަން ނުވަތަ އެކަން ކުރި ޝަހުވަތް މަގްސަދު ނޫން އެހެން މަގްސަދެއް ހާސިލުކުރުމަށް ކަމުގައި ބުނެފައިވާ ނުވާކަން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާއާ ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުންނާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ އަމަލުތަކުން ދެނެގަނެވޭކަމާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާއާމެދު މި އަމަލުތައް ހިންގާފައިވަނީ ކުއްޖާއާ ވަރަށް އެކަހެރިވެ، އެހެން މީހުންނަށް ނުފެންނާނެފަދަ ސިއްރިއްޔާގައި ކަމަށް ފެންނާތީވެސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނިޔަތަކީ ޖިންސީ ޝަހުވަތް ފުއްދުމުގެ ނިޔަތުކަން އެނގިގެންދާކަމުގައެވެ.

14.10. ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާއަކީ އުމުރުން ކުޑަ ކުއްޖެއްކަމަށްވާއިރު، ތާރީޚު ހަނދައިގެން ވާހަކަ ދައްކާ ކުއްޖާއަކަށް ބުނާ ބުނުންތަކާއި ގުޅިގެން، މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ ދިން މަޢުލޫމާތުގައި އެއްގޮތް

ފުށުއެރުމެއްނެތި ކުއްޖާއާ މެދު ހާދިސާ ހިނގާދިޔަގޮތް ކިޔައިދީ އިންޓަވިއު ދީފައިވާކަމާއި، މިތިން ފަހަރުވެސް ހާދިސާތައް ކިޔައިދޭން ފަށައިގަންނަނީވެސް އެއް ތަނަކުންކަމާއި، އަދި ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާ ތިން ފަހަރެއްގައި ކުއްޖާއާމެދު ހާދިސާ ހިނގާދިޔަގޮތް ކަމަށް ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުމާއި، މި މައްސަލައިގައި ހެކިންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ބުނުންތަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ބުނި ބުނުންތަކަށް ނަޒަރު ކުރުމުން [illegible] އެއްގޮތް ހަމައެއް ނުފެންނަކަމާއެވެ.

14.11. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި ސިއްރު ހެކިވެރިޔާ 1، 23 އޮގަސްޓް 2021 ދުވަހު ދިވެހި ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާނުގައި ދިން ބަޔާނާއި، [illegible] ކުއްޖާ އެއްވެސް ފަރާތަކުން ކިޔައިދިނުންކަމަށް މި ހެކިވެރިޔާ ޝަރީޢަތުގައި ބުނެފައިވާއިރު، ބަޔާނުގައި މި ހެކިވެރިޔާ ދިން ބަޔާން [illegible] ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ފަރާތުން [illegible] މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅި [illegible] ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި [illegible] ހެކިވެރިޔާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި މި ހެކިވެރިޔާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި ހެކިވެރިޔާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

14.12. މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކި [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible]** [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި، [illegible] ޖިނާއީ ގާނޫނު [illegible]

މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދައިން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ދަޢުވާގައި ބަޔާންކުރާ ކުށް ސާބިތުވާކަމުގައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް

15. ބަޔާންކުރަނިވި ނިންމުން ނިންމާފައިވާ ގޮތް ޞަޙީޙު އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނުވާކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އަންނަނިވި 5 (ފަހެއް) ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ؛

15.1. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި މައްސަލައިގައި ކުށް ސާބިތުކުރުމަށް [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާ [illegible]

15.2. [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ [illegible]

15.3. [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ [illegible]

15.4. ސަރުކާރުކީ ކުއްޖާގެ ތެދުވެރިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އެއްކޮޅަށް ލިބިފައިވާ ހެކިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމެއްނެތި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާއި،

15.5. ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ނިންމިއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމަށް ޢައްޔަންވި ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ފަރާތުން ދިފާޢު ބިނާކުރުމާއި، ވަކީލާއި މަޝްވަރާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ލިބިފައިނުވާތީ، [illegible] ޤައުމުތަކުގައި ބަލައިގެންފައިވާ ineffective assistance of counsel ގެ އުޞޫލު ޤާނޫނުއަސާސީގެ 62 ވަނަ މާއްދާއާއި، 68 ވަނަ މާއްދާ އަދި 69 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާއި (ށ) އިން ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތައް އެކަށީގެންވާގޮތެއްގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިފައިނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

16. **ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަފްސީލުކުރުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible]

[illegible]

އޫޑިއޯ/ވީޑިއޯ ބަޔާންކަމުގައިވާއިރު، އެ ބަޔާނަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ފުރުޞަތު ދީފައިވާ ބަޔާނެއް ނޫންކަމުގައެވެ.

17. [illegible] ކަނޑައަޅާ [illegible] އެ ވީޑިއޯ [illegible] ފުރުޞަތު [illegible]، އެނގެންކަމުން މި ހެކި ބަލައި [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible]، އެ ފަރާތުގެ [illegible] އުނިކަން [illegible].

18. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **[illegible] ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible]** [illegible]

19. މި މައްސަލައިގައި [illegible] މި މައްސަލައިގައި [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ދީފައިވާ [illegible]

20. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] "...[illegible]

ފައި ޖައްސަވީ..." ކަމަށާއި، މި ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] 20 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ދީފައިވާ ބަޔާނުގައި އޮތީ "އަނގަނޑުގެ ގައިގާ ފައި ޖައްސަވައި ހަދައި" ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ އިޤްރާރާއި ޚިލާފު ވަޒަންކުރާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު ތަޙުޤީޤުކުރި އުސޫލުތަކާ ސާބިތުކޮށް ދޭން ނުކެރޭ ސަބަބެއް ދިން ބައްޔަކަށް ފުރަޞަތުދީގެން ކުރެވުނެއް ނުވާ ހާލަތުގައި ކުއްޖާ ބުނި ބަހާއި ބަޔާނާ ޚިލާފުކަން ނެތިގެން ބުނާ ބަސްތަކާ އެއްގޮތް ޚިލާފަށް ބުނެފައިވާކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

21. 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބުރުއަރީން ފެށިގެން 2021 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓް މަހާއި ދެމެދު އެކި ދުވަސްވަރުން ކުއްޖާ ނިދާފައިހުރިގައި އޭނާ ކުއްޖާގެ ސޫރަ ބަލާފައި ޖެހި އަދި ކުއްޖާގެ ކުރިމަތި ފަހާގައި އަތްލާފައިވާކަމަށް ބުނާ ބުނުމާއި ގުޅިގެން، ކުއްޖާގެ ނިޔާޖެހިކަމަށް ސަބަބުއަށް ނިމުނުގޮތުގެ ތިލިޖުގައި ނަކަތުތަކުން ޝަހާދަތް ދެއްވާ ބައިގައި އޮތީ "...ކަނޑަޖެހުނުގޮތުން ދުން ޖެހަ ހަމަ ކުރިއަށް ގެންދިޔައި އެކަން ކުރީ. ނިދަން އޮންނައިރުގައި ގޮތުގެ ސާފު ތަފާތު އިނގިލި ކަންކަން ކޮންޏާ" ކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ ދިދުވަހަން 20 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ދީފައިވާ ބަޔާނުގައި އޮތީ "މިގޮތަށް ކަނޑަޖެހުނުގައި ހުސްފޮށް [redacted] އަލްގަނޑު ނިދާފައި އޮންނަ ތަނެއްގައި އަލްގަނޑުގެ ސާފު ތަފާތު އިނގިލި ކޮށްފައި ހަދައެވެ." މިފަދައިން ކަމާއި، ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓު ތަޙުޤީޤުކުރި ފަރާތުން ކުއްޖާ ކިޔައިދިންކަމަށް ބުނާ ބުނުމުގައި އޮތީ، "ދުން ދުވާލު ހުސްކަމުން އެއް ދުވަހު މަސްމަހުން ކޮޅުގައި [redacted] އޮތީ ނިދަން. [redacted] އެއް ހުސްފޮށި އިނގިލި ކޮށްލި." މިފަދައިންކަމާއި، ޒުވާނުންގެ މިދުވަހަން ދިން ބަޔާނުގައި އެފަދައިން ހުސްކޮށި ކަނޑަކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓުގައި ބުނެފައިވަނީ ދުވާލު މަސްމަހުން ކޮޅުގައި ނިދާފައި އޮތީ އިނގިލި ކޮށްލިކަމަށް ކަމާއި، ރިޕޯޓުގައި އެކަން ކުރީ ކޮން އިރަކުކަމެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

22. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] ކުއްޖާ ގެންގޮސް، ކުއްޖާގެ ކުރިމަތި ފަރާތުގައި [illegible] ބުނާ ބުނުމާއި [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ދިން ބަޔާނުގައި [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ކުއްޖާ ގައިގައި [illegible] ކުއްޖާ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] މި ހާދިސާ [illegible]

23. [illegible] ކުއްޖާ [illegible]

24. [illegible]

ދަޢުވާގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް [illegible]، ހެކި ބަޔާންކުރުމުގައި އެކަމަށް ސަރީޙަކުން [illegible]ނުވާކަމުގައެވެ.

25. ކުއްޖާގެ ތަޙްޤީޤު ބަޔާނުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރި ކަމުގެ ވާހަކަ ކުއްޖާގެ މަންމައަށް އެނގުނުކަމުގައި ބުނިނަމަވެސް، ކުއްޖާގެ މަންމަ 21 އޮގަސްޓު 2021 ގައި ދިވެހި ފުލުހުންގެ ހިދުމަތަށް ދިން ބަޔާނުގައި މިވާހަކަ ކުއްޖާ ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ. މީގެ އިތުރުން ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ކައިރީގައި އެއްޗެއް ބޭނުންވެގެން [illegible]، އެ އެއްޗެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ގަތުމަށް ފައިސާ ދީ [illegible] ކުއްޖާގެ ބަޔާނުގައި [illegible]، ކުއްޖާގެ މަންމަ 21 އޮގަސްޓު 2021 ގައި ދިވެހި ފުލުހުންގެ ހިދުމަތަށް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ކައިރީގައި [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

26. ކުއްޖާ ތަޙްޤީޤަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާ [illegible] ޢުންސުރު ސާބިތު ގޮތަށް [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ މަންމަ 21 އޮގަސްޓު 2021 ގައި ދިވެހި ފުލުހުންގެ ހިދުމަތަށް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ކުއްޖާގެ [illegible] 23 ޖަނަވަރީ 2022 ގައި ދިން [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

27. ކުއްޖާއަކީ "[illegible] ވާހަކަ [illegible] ކުއްޖެއް" ކަމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ ދިން ބަޔާނުގައި ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

28. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި [illegible] ހެކިވެރިޔާ 1 އަކީ [illegible] ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ [illegible] ވާހަކަ [illegible] އެ ކުއްޖާ [illegible] ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި

ހެއްކަށްކަމުގައިވާތީން، އޭނާގެ ހެކިބަހުގައި އެފަދަ ވާހަކައެއް ކުއްޖާ ދައްކާފައިނުވާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ.

29. މިކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާ ދައްކާފައިވާ ބައެއް ވާހަކަތައް [illegible] ހުރި ވަޒަންކުރުމުގައި މިކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އަދުލުވެރި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގެ ޙައްޤު ގެއްލިގެންދާކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

30. **ހަތަރުވަނަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ** ތަފްސީލުކުރަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާނުގައި ކުއްޖާ [illegible] ބުނުމުން ކުއްޖާގެ މަންމަ އެއްޗެހި ގަނެދޭކަމާއި، ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާ ނިދާއިރު ބާރު ޖިންސީ ގައިގުން ހިފާކަމަށް ބުނެފައިވާތީން، ކުއްޖާއަކީ ހަދަހަދައިގެން ވާހަކަ ދައްކާކަން [illegible] ކުއްޖާގެ މަންމަ ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ.

31. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 8 ގެ ތަޙްޤީޤު ބަޔާނުގައިވެސް އަދި ހެކިބަހުގައި، [illegible] ކުއްޖާއާ ބެހި [illegible] ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ.

32. ސިއްރު ހެކި 1 ހެކިބަސް ދެމުން ބުނެފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަތްލިކަމަށް [illegible] އެފަދަ ވާހަކައެއް ކުއްޖާ ދައްކާފައިވާކަމުގައެވެ.

33. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 7[15] ގެ ހެކިބަހުގައި ބުނެފައިވަނީ [illegible] ކުއްޖާއަކީ އަމުރު ބަސްނާހާ ކުއްޖެއްކަމާއި، ވަރަށް ދޮގު ހަދާ ކުއްޖެއް ކަމުގައެވެ.

34. ދިފާޢުގެ ހެކިވެރިޔާ 5 ގެ ހެކިބަހުގައި ބުނެފައިވަނީ މީނާގެ ދައްތަގެ ދަރިއެއްކަމާއި، އެއީ ވަރަށް ދޮގު ހަދާ ކުއްޖެއްކަމުގައި ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ. އަދި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ކުރުމުގެ ގޮތުން [illegible] ވާހަކައެއްވެސް ދައްކާފައިވާކަމުގައެވެ.

---

[15] މި ހެކިވެރިޔާއަކީ ދިފާޢުން ހެކިވެރިޔާ 3 ގެ [illegible] [illegible]

35. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ[16] ހެކިބަހުގައި ވަނީ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމުގައި އެ ކުއްޖާ ދޮގުހަދާކަން އެނގޭކަމުގައެވެ.

36. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޢަރްޒުކުރި ދިފާޢުގާ ބަޔާނުގައި ސަބަބުތަކަކީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ދިމާ ޚަރަދުދޭ ގޮތުން އުފެދުނު އިޚްތިލާފުން، ކުއްޖާ ބޭނުންކޮށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ކަރުދާހެއް ކުއްޖާގެ ބޭނުންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

37. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/332 **ޢަލީ ސަޢީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް**، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފަރުޙާން** ޤަޟިއްޔާގައި ކުއްޖާގެ ހަމަހަމަކަމުން ފާހަގަ ކުރައްވާފައިވާ މައްސަލަ ބިނާވާ އުސޫލުތަކަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ތަޙްޤީޤު ނިންމުން ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު، މި ޝަރީޢަތުގައި ފަހަރެއްކަމުގައި ވާ ހެކިތަކުން މަސައްކަތުގައި ކަރުދާސް ދައުލަތް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަދައިން އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކުން ދިފާޢުކުރުމަށް ސާބިތުކުރާ ކަމަށް ހުށަހެޅިދާނެ ފުރުޞަތު އެކަށީގެންވާ ވަގުތެއް ނުލިބުމުގައި ދިސާވެ ފާހަގަކުރެވުނު ހަމަހަމަ ޝަރީޢަތެއް ތަޙްޤީޤުކުރާ ބަލައިގަތުމަކީ ޝަރީޢަތް ނިންމުމަށް ދޫކުރެވެނީ ވާނީ އަސާސީ ނިންމުމާއި ނުހަމަކުރުމަށެވެ.

38. **ފަސްވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަފްސީލުކުރަމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަންނަވައިފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާއި (ޅ) ގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ އެހީތެރިކަން ލިބުމުގެ ޙައްޤު ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، އެފަދައިން އެ ލިބޭނެ ޙައްޤު ލިބިފައިވާކަން ޔަގީނުކުރުމަކީ ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ފަރާތުން އެހީތެރިވެދޭ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން ލިބޭނެ ކަމަށް ގަވާއިދުގައި ބުނެފައެވެ. މީގެ މިސާލަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ލިބިދޭ ހައްޤުތަކާއި ބެހޭ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު ޤާނޫނުއަސާސީގެ 62 ވަނަ މާއްދާ (އެއްވެސް ކުށެއް ކުރިކަން) އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާ (އަސާސީ

---

[16] މި ހެކިވެރިއާގެ ނަމުގައި ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ ގޮތުގައި ހަވާލާދީފައި ހުރުމަށް

ޙައްޤުތައް ކޯޓުތަކުން މާނަކުރުން) އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 69 ވަނަ މާއްދާ (ޙައްޤުތައް ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް ނިގުޅައިގަނެވޭނެފަދަ ގޮތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ މާނަކުރުން) މި މާއްދާތަކުގެ އަލިގައިވެސް މި އުސޫލުތައް ރާއްޖެއަށް ތަޠްބީޤުކުރެވޭނެކަމުގައެވެ.

39. ޔުނައިޓެޑް ސްޓޭޓްސް އޮފް އެމެރިކާގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ Strickland v. Washington[17] ޤަޟިއްޔާގައި ޤާނޫނީ ވަކީލެއް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ނުލިބުން (ineffective assistance of counsel) މި އުސޫލު ތަޠްބީޤުކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ދެ ޓެސްޓެއް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމާއި، މިގޮތުން އެ ޓެސްޓުގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ބައިގަނޑު ޓެސްޓުކަމުގައެވެ.

(1) The trial lawyer's performance fell below an objective standard of resonableness

(2) There is a reasonable probability that if it weren't for the lawyers unprofessional errors, the result of the proceedings would have been different.

40. މި މިންގަނޑުގެ ތެރެއިން، ފުރަތަމަ މިންގަނޑު މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކޮށް، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލައިލަމެވެ.

40.1 މި މައްސަލައިގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ދާއިރާގެ [illegible] [illegible] ވަކީލަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައެވެ.

40.2 އޭގެ ފަހުން މި މައްސަލައަށް އިތުރު [illegible] ވަކީލަކު އައްޔަންވިކަން އެނގޭކަމުގައެވެ. ފުރަތަމަ އައްޔަންކުރި ވަކީލު އިސްތިއުފާ [illegible] މަޙްކަމާގައި މައްސަލައިން [illegible] ދެން އައްޔަންވި [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިން ތަނާޒުލުވެފައި، އަދި [illegible] އައްޔަންވި [illegible] [illegible] ކުރި، [illegible] ގޮތެއްގައި [illegible] [illegible]

---

[17] 466 U.S 668 (1984)

ދެވިފައިވަނިކޮށް އެ ފަރާތުން ތަޢާރުފުކޮށްދީފައި، އަދި ވަކީލަކު އައްޔަންކޮށްފައި އޮތުމާއި ފުރަތަމަ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި އަޑުއަހައިދޭ ފަރާތް ކަމުގައެވެ.

40.3. ޝާހިދުން އަޑުއަހަންނުވާކަމަށް ހުކުމް ދީފައިވާ ހަމައެކަނި ސަބަބަކީ ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތުގެ ނަޒަރުގައި، މައްސަލައިގެ ވަކީލުން ބޭނުން ފަރާތުން އަޑުއަހަންވާނެކަމަށް ތަޢާރުފުކުރުމަށްފަހު ޝާހިދުން ހުށަހެޅުއްވުމަށް ދިނުމުން ކަމުގައެވެ.

40.4. މި މައްސަލައިގައި އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގެ ފަނޑި ހިއްސާކޮށް ފުރިހަމަ ދުވާލާ ބަޔާން ކުރަމުންދާ މަރުޙަލާގެ ދޮށުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަޢާރުފުކުރުމަށްފަހު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ނަގާފައި ހުރި ޝާހިދުން އިސްތިސްނާކުރެވޭ ފަރާތުން ދޫކޮށްލެވިފައިވާކަމުގައެވެ.

40.5. 2022 ވަނަ އަހަރު ޖޫން މަހުގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި މައްސަލައިގެ (ފުރަތަމަ ބައްދަލުވުން އަޑުއެހުމުގައި) މައްސަލައިގެ ތިންވަނަ ނިޔާކުރުން ދިނުމަށް ފަރާތް ދޫކުރެވުނެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް މައްސަލައިން ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި ދިފާޢު ބަލާކުރުމަށް އަދި ހުށަހަޅާ ސާބިތުކުރުމަށް ބައްދަލު ތިންވަނަ ހާޒިރުން އެކަށީގެންވާ ގޮތްގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް ފުރުސަތު ދޭކަށްވެއެވެ. އަދި ހުށަހެޅި ތަޢާރަފުކުރުމުގެ އަދުލުވެރިކަން، އެގޮތުގެ މަތިން ތިންވަނަ ބައްދަލުގެ ފުރުސަތު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިފައިނުވާކަމެވެ. މި މައްސަލައިގެ މައިގަނޑު އަސާސީ ކުއްޖާގެ ރިޢާޔަތް ކުރުމުގައިވެސް، އެ ރިޢާޔަތް ބައްދަލުގެ ފުރުސަތުކޮށް ލިބިގެންނުވާކަމުގައެވެ.

40.6. މި މައްސަލައިގައި ފަރާތު ދިޔައީ ބަދަލުކުރި ގޮތެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް މަސްލަޙަތުގައިވާގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބޭނުންވި ގޮތެއް ހުށަހެޅި އަދި އެ ހުށަހެޅުން ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވި ކަންކަން ހުށަހެޅުމަށް ނުލިބުނުކަމުގައެވެ.

40.7 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ބައެއް ހެކިތައް ބަލައިނުގަތުމަށް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމާއި ގުޅިގެން، އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ވަކީލުގެ ފަރާތުން މަޝްވަރާ ލިބިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

40.8 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ތެރެއިން އެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހެކިވެރިޔާ 6 ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިނުގަތުމަށް ނިންމިއިރު، މިއީ މުހިންމު ހެއްކެއްކަމާއި، މި ހެކި ބަލައިނުގަތުމަށް ނިންމުމުން އެކަމުގެ ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދިފާޢުކުރުމުގެ ޙައްޤަށް ހުރަސްއެޅިފައިވާކަމާއި، ނަމަވެސް މި ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ވަކީލުގެ ފަރާތުން ލަފާ ލިބިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

40.9 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުންވެސް ހެކިބަސް ދިނުމަށް [illegible] [illegible] ފުރުސަތު [illegible] އެފަދައިން ހެކިބަސް ދިނުމަށް ވަކީލު [illegible] [illegible] ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

40.10 މި މައްސަލައިގައި ހެކިންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި، ހެކި ހުށަހެޅުމުގައިވެސް ވަކީލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

41. ބަޔާންކުރަނިވި ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ދެވަނަ މިންގަނޑު މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރެވޭތޯ، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

41.1 ވަކީލާއި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި މަޝްވަރާކުރެވިފައިނުވާތީ، މައްސަލައިގައި ދިފާޢު ހުށަހެޅުމާއި، ހެކި ހުށަހެޅުމާއި، ހެކިންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރަން [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

41.2 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް [illegible] ދިފާޢުގައި ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] ވަކީލުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުޞަތު

ލިބިދޭނެކަމާއި، އެކަން ކޯޓަށް ނަޒަރުކުރުމުގެ އެހެން ހިނގާ ވާހަކަތަކުގައި ކުއްޖާގެ ތުހުމަތުކުރާ ގޮތުގެ ވާހަކަ ދައްކަވައިފި ކަމަށްވީހިނދު ޝަރީޢަތުގެ ގޮތުން ލިބިދޭނެކަމުގައެވެ.

41.3 ވަކީލުންގެ ޒިންމާތުން އަދާކުރުމުގައި ނަހަމަކަން ހުރިކަން ދައްކާ ގޮތުގެ ޤާނޫނީ ހިފެހެއްޓުމެއްގެ މި ދައްކަވާފައިވާ ހާލު ކޯޓުގެ ނިޔާކުރަން ބަލާނީ އެއްގޮތް ހެކިހެއްކާއި ވަކިން ތަޙުޤީޤު ސާބިތުކަން އެނގެންކަމުގެއެވެ.

42. އިސްތިއުނާފުކުރި ހާލު ހުރި ކޯޓުގައި ތަޙުޤީޤުކުރި ވަކީލުންގެ ޚިދުމަތް ގާނޫނީގޮތުން ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަމާ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ހިޔާލާއި ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަމެއް ދޭންކަން ސާބިތުކަމާއި، ineffective assistance of counsel ގެ އުސޫލު ދިރާސާ ކުރުމުގައި ވަކިހެކިތަކުގައި އެއް ދައްކަވާފައިވާ ތަފްސީލްތަކެއްގައިވާކަމާއި، މިގޮތުން އެމެރިކާގެ ސްޓޭޓްސް ކޯޓް އޮފް އަޕީލްސް ގެ ދަ ކޯޓް ސަރކިއުޓް United States of America v. Nicholas Ragin[18] ގެ މައްސަލައިގައި ވަކީލު ސަރީރައްޓައި ނިދާފައިވުމުން ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ގެއްލިފައިވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައެވެ.

43. ޝަރީޢަތް ނިމުމުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް ހުށަހެޅުއްވި ވާހަކަތަކުން، ޤާނޫނީ ވަކީލު ގެނައި ބަޔާނާއި ދިފާޢުގެ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން ދިފާޢުކުރާކަމާއި، ބައެއް ގަވާއިދު އެކުއްލަވާ ވަކިނުވާ ހެކިތަކުން ނުކުތާ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ދިފާއުކުރާ ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން ޤާނޫނީގޮތުގައިވާކަމާއި، ހާލު ކޯޓުގެ ދެކި މިކަމާގުޅޭގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް މިސާލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނީ ވަކީލު އެހީތެރިކަން ގެއްލުވާލާފައިވާކަމަށްވާކަމުގައެވެ.

44. ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2019 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނު") ގެ 39 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުން މުއްވައްކިލުންގެ

---

[18] No. 14-7245 (4th Cir. 2016)

ޙައްޤުތަކާއި، މަސްލަޙަތަށް ގެއްލުންވާނެ އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށްގެންނުވާނެކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ގާނޫނީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ ސުލޫކީ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 1 ގެ 5.4 އާއި ޖަދުވަލު 2 ގެ 1.2ގެ 1.2.5 އަދި 1.2.7 އަދި 1.2.8 އާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމުގައެވެ.

45. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިވަޑައިގަތީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

45.1 ދަށު ކޯޓުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ގާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފަށް އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) އާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި،

45.2 ދަށު ކޯޓުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އަމަލުކޮށްފައިވާގޮތުން އެއީ ineffective assistance of counsel ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި،

45.3 ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޝަރުޢީ އަދި ގާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ކަނޑައެޅިގެން ޚިލާފު ބާޠިލު ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުން މިނިވަންކުރުމަށް އަމުރުކޮށްދިނުމަށާއި،

45.4 އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ފުރަތަމަ 04 (ހަތަރެއް) ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކުރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާނަމަ، ދަށު ކޯޓުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އަމަލުކޮށްފައިވާގޮތުން އެއީ ineffective assistance of counsel ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ މައްސަލަ އަލުން ޝަރީޢަތްކުރުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދަށު ކޯޓަށް މައްސަލަ ފޮނުއްވައިދިނުމަށާއި،

45.5. ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ ބަޔަށް ބަލާއިރުވެސް ލިޔުންތަކުން އެ ކޯޓުން ދޫކުރި ލިޔުމުގައި ނޯޓުކުރުން އެ ލިޔުންތަކުން ލިބުމުން އެ ލިޔުންތަކުން ދިރާސާކޮށް އިސްތިއުނާފު ދަށުވާ އިސްތިއުނާފަށް ދިފާޢު ދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭން ފެނެއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު

46. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ ޤަވާޢިދުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވާ މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކޯޓުން 28 އޮކްޓޫބަރު 2021 ގައި ނެރުއްވާފައިވާ "ހައި ކޯޓުގެ ރެޖިސްޓްރާރުގެ އަމުރު" އަށް ބެލުމުން، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާ ހިފެހި ޖުމްލަގެ މުއްދަތުން ހިފައިވާ ބައާންގެ އިސްތިސްނާއެއް ލިބޭނެ ބައްޔެއް ނުލިބޭނެ ގޮތަށް ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ވަގުތު މިންވަރަކާ ކަމަށް އޮންނަކަމާއި، މި ހުކުމް ސަބަބުތަކުގެ މަޖިލީހުގައި ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތް މަރުޙަލާގެ ހިސާބުން ފަށައިގެން ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައެވެ.

47. މިކަމާ ގުޅިގެން ސާފުކުރުމަށް މައްސަލަތައް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަފްސީލުކުރި ވަގުތު އަމުރުސަލާމާ ފާހަގަ ސަބަބުގެ ހުށަހެޅި ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުންކަމާއި، ކޯޓުން ދޭ، އެ ބަޔަށް ދިރާސާކޮށްފައިވާކަން ކޯޓުން މަޢުލޫމާތު ހިފައިވާކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، ހިފާ ވަގުތު ކޯޓުން ދޭ، މި ހުކުމް ދިރާސާކޮށްފައިވުމާ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފުރުޞަތު ކަނޑައެޅުމަށް، ހިފާ ބިނާކުރުމުގެ ރައްޔިތުން ޢަދުލުވެރިކަން އަދާކުރެވިފައިވާކަން ޤަބޫލުކުރެވޭކަމުގައެވެ.

48. ދެވަނަ އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ ޤަވާޢިދުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 "ސަބަބުތައް ކުރުނުކޮށް ޖެހޭ ޢިއްޒަތްތެރި ގަވާއިދު"ގެ 127 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުކުމްތަކުގެ ގޮތުގައި ކުރެކުރެއްޖެހޭ ހުކުމަށް ނަގަން ޖެހިއްޖެނަމަ، އެކަން ކުރަންވާނީ އެ ކުއްޖާގެ ހުކުމަށް ނެގުމަށް ކަނޑައެޅުން ފުރިހަމަވާނަމަ ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

49. މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ޙާލަތުން ދިމާއްވެދާނެކަން، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ސަބަބުން ނުވުމުގެ ބަދަލުގައި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުން ކުއްޖާ ދިޔައިމާ އިންޓަވިއު ރިކޯޑުކުރަން ރިޢާޔަތްކޮށްދިނުމަށް ދައުލަތުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއީ، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނުގުޅޭ ނުވައި މައްސަލަ ކަނޑައަޅަން ގެންދިޔުމަށް ފަސޭހަކަމެއް ނިންމާފައިވާކަމުގައެވެ.

50. ކުއްޖާ ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރުމާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގައި ޤާނޫނީ އެއްވެސް ފުރުޞަތުދެއްވުމެއްނުވާކަމާއި، ކުއްޖާ ޝަރީޢަތް ހާޒިރުކުރުމުގައި ފުރުޞަތުދެއްވުމަކުން ހުރިހާކަމެއް، އަދި ޤާނޫނީ ފުރުޞަތުދެއްވުމަކުން ކަމަކީ ނުވާނެކަމަ، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގައިދެވޭނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަލީ ޝާހިދު** ޤަޟިއްޔާއިން އެނގޭކަމަށެވެ.

51. މި މައްސަލައިގައި ސަބަބު ހުށަހެޅުމުގެ ތިރީގައި 52 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 53 ވަނަ ނުކުތާގެ ދަށުން ކުއްޖާ ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުމަށް މައްސަލައިގައި ހެކިން އަމުރުކުރި ހެކިބަހުން ބޭނުންވާ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އަދި ކުއްޖާ ޝަރީޢަތް ޝަރީޢަތުގައި އެއްބަސްވުންތަކުގެ ބޭރުގައިވެސް އިއްވާފައި މިންވަރާއި، ކުއްޖާގެ އަޑުއާއި ނުހިއްސުކުރި އިތުރު ބަޔަކު ހެކި ވަޒަންކުރުމުގައި ވަރަށް ތަފްސީލީ ގޮތެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަލީ ޝާހިދު** ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ބޭނުންކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.

52. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުން ދިމާއްވެދާނެކަން، މައްސަލައިގައި ހެކި ވަޒަންކޮށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅާނެ ބައެއް ނެތްކަމަށެވެ.

53. ޖިނާއީ **އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ޖަވާބުގައި** ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގައި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ ޝަރީޢަތް ޝަރީޢަތުގައި ޤާނޫނީ

[illegible] ހުރިކަމަށް [illegible] ސަބަބުތަކެއްނޫނެވެ. އަދި މިއީ މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުމާއި، ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ [illegible] [illegible] ރިޕޯޓާއި، ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ހާލަތު ވަޒަންކުރާ ރިޕޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

54. މި މައްސަލައިގައި ސިއްރު ހެކިވެރިޔާ 1 ގެ ތަހްގީގު ބަޔާނަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

55. މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] މިންވަރަށް ހެކިތަކަށް [illegible] [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މައްސަލަ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 **[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]** މައްސަލައިގައި [illegible]. މި ނުކުތާއަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] ނުކުތާއެއްކަމަށް [illegible].

56. **[illegible] [illegible] ނުކުތާގެ [illegible]** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރިޕޯޓުގެ 79 ވަނަ ނުކުތާގައި ދިފާޢުން ހުށަހެޅި [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ހަދައިގެން ވާހަކަ ދައްކާކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުމާއި، މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާއަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާކަމުގައެވެ.

57. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހެކިބަހާއި ހެކިންގެ ހެކިބަސް [illegible] ވަޒަންކޮށްފައިވާކަން ސާފުކުރެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، އެއްވެސް ހެއްކެއްގެ ހެކިބަހުން މައްސަލައިގެ ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ޖިންސީ ގޯނާކުރިކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެއް ދެއްކިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

58. ފަސްވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ ineffective assistance of counsel ގެ [illegible] ފައިދާ ދައުލަތުގެ ފަރާތަކުން [illegible]، ވަކީލުގެ މަސައްކަތުގެ ފެންވަރު އެކަށީގެންވާ [illegible] [illegible] އިތުރުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަސައްކަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Strickland v. Washington[19] ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައެވެ.

59. ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގަތުމުގެ ޙައްޤު ކަނޑައެޅިފައިވާ މަޤްޞަދަކީ ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުން ނޫންކަމަށާއި، އެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވަނީ [illegible] އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް ކަމުގައެވެ.

60. ވަކީލުން ކޮށްފައިވާ މަސައްކަތަކީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ފެންވަރު ރަނގަޅު މަސައްކަތެއްކަމަށް ކޯޓުން [illegible]، ވަކީލުގެ މަސައްކަތަކީ މަސައްކަތަކަށް އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތެއްނޫންކަން ދެއްކުމަށް [illegible].

61. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް ކަމަކީ [illegible] ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަން [illegible] ސަބަބަކަށް ނޫންކަމުގައެވެ.

---

[19] 466 U.S 668 (1984)

62. މައްސަލައިގެ އެންމެހައި އަޑުއެހުންތައް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރާނެ ވަކީލެއްގެ ޙާޟިރުގައިކަމާއި، މައްސަލައިގައި ވަކީލު ބަދަލުވެފައިވާ ކޮންމެ ފަހަރެއްގައި އެކަން ޝަރީޢަތުގައި އިއުލާނުކޮށް، ލިޔުންތައް [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓުގައި ވަކީލުންގެ [illegible] ފުރުޞަތު އެ ފަރާތަށް [illegible] ނުވާނެކަމުގައެވެ.

63. ވަކީލުން ބަދަލުކުރުމުގެ ކަންކަން ހިނގާދިޔައީ، [illegible] ލިޔުންތައް މައްސަލައިގައި ހުރިކަން އެނގެން އޮތުމުން، ލިޔުންތައް ހޯދުމަށް ވަކީލުން [illegible] މަސައްކަތްކުރައްވާކަން [illegible] 09 ފެބްރުއަރީ 2023 ގެ ސިޓީން [illegible]

64. [illegible]

65. [illegible]

ހުށަހެޅުމަށް ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި، ހެކިބަސް ނެގުމުގެ ކުރިން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދޫކުރެވިފައި ރިޕޯޓުތަކާއި ގުޅިގެން އަމުރުން ހެކިން [illegible] ކްރޮސްއެގްޒެމިން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް އެދުނުކަމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާކަމުން، އެ ފުރުޞަތު ދިނުން ހިފުން މަސައްކަތް ނުކުރާކަމުގައެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ އެ ފަރާތުން ބޭނުންވަނީ މައްސަލަ އަވަސްކުރުމަށް ކަމުގައެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ވަކީލަކު ވަކި އެ ހެކިން ނަގަންޖެހޭގޮތުން ކޯޓަށްހުށަހެޅިކަމުގައެވެ. ކަން ހިނގާފައިވާގޮތް ބެލުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ދިފާޢީ ވަކީލުން އެ ފަރާތުގެ ދިފާޢުގައި އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތެއް ކުރެވިފައިވާކަން ނިންމުމުގައި ސަބަބަށް ނެތްކަމުގައެވެ.

66. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ދިފާޢު ބޭނުންކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މަޝްވަރާކުރެވިފައިނުވާކަމުގައި ބުނާއިރު، ދިފާޢުގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުރި ހުރަހަކާއިވާކަމާއި، އެ ހުރި ހުރަހަކާއިވެސް ވަކީލާއި މުވައްކިލާއި މަޝްވަރާކުރެވިފައިނުވާކަމަށް ސަބަބެއް ނެތްކަމުގައެވެ. ވަކީލުގެ މަސައްކަތު ފުރުޞަތު ވަޒަންކުރުމުން، ދިފާޢު ބިނާކުރަނީ ގޮތުގެ އިންސާފު ދިނުމުގެ ކޯޓުގެ ދައުރުގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ ކަމެއްނޫންކަމާއި، މުވައްކިލު ބޭނުންވާ ގޮތަށް މަސައްކަތްކުރާނަމަ، އެކަމާ ޚިލާފަށް އަމަލުކުރި މުވައްކިލުގެ އިރުޝާދުގައި އޮތުމަކީ ކަމުގައެވެ.

67. މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާއި ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމާއި ނުކުރުމަށް ނިންމުމަކީ sound trial strategy ކަމުގައި ބަލަންޖެހޭކަމުގައެވެ.

68. ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމުގައި ދިފާޢީ ވަކީލުންގެ ސްޓްރެޓެޖީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް ބޭނުންކުރާ ގޮތަށް ބިނާކުރާނަމަ، ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން މިހާރު ފާހަގަކުރާ ވަކާލާތް ދެން ކޯޓުގައި ވަކީލުން ދިން ނަމަ، މައްސަލައިގެ ނަތީޖާ ބަދަލުވުމުގެ އިމްކާން ގޮތެއް، ނުވަތަ މައްސަލައަށް ކުރެވޭ އަސަރެއް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

Strickland v. Washington[20] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ އެއްވެސް ކަމަކީ ވަކީލުން incompetent ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެ ސަބަބެއްނޫންކަމުގައެވެ.

69. [illegible] ތަފްސީރުކުރުމުގައި ވަކީލު އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކާއި ކުރި މަސައްކަތުގެ ފެންވަރު ދަށްކަމާއި، ފެންވަރު ދަށްވުމުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ޅ) އިން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤެއް އުނިކަން ލިބިފައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފީ ކޯޓަކުން ކަނޑައަޅަންޖެހޭނަމަ، މިނިވަންކަމާއެކު މަސައްކަތްކުރުމުގެ ޙައްޤު ވަކީލުންނަށް ގެއްލުނުކަމުގައެވެ.

70. އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށާއި، މި މައްސަލަ އަލުން ބެލުމަށް ދަށު ކޯޓަށް ތަޙުޤީޤުކުރަންޖެހޭ ބާވަތެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުން ކަންތައްތައް

71. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުރި އިސްތިއުނާފުގެ ޢަރީޟާގައި، މި މައްސަލައިގައި ޖަވާބުދޭންޖެހޭނީ އަންނަނިވި ސުވާލުތަކަށެވެ.

71.1. މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ކުއްޖާގެ އޯޑިއޯ/ވީޑިއޯ ރިކޯޑިންގް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދީތޯ؟

71.2. މި މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] އެއްގޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)، އެކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] އަޕީލް ނ. އަދި [illegible]

---

[20] 466 U.S 668 (1984)

ވަސީލަތާއި ޙިމާޔަތްކޮށްދިނުމާއި، ކުއްޖާގެ ވާހަކަތަކުގައި ފުރުޞަތުތަކަށް ހިތްވަރާއި، އަދި މި ފުރުޞަތުތަކަށް ސަބަބުން އަދުލުވެރި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގެ ޙައްޤު ގެއްލިފައިވާތޯ؟

71.3. މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ތުހުމަތުކުރެވުނު ގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް އެކަށީގެންވާ ދިފާޢަކާއި ހިމާޔަތެއް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވޭތޯ؟

71.4. މި މައްސަލައިގައި، ineffective assistance of counsel ގެ އުޞޫލުގެ އަލިގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) އިން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަމެއް ގެއްލުމެއް ލިބިފައިވޭތޯ؟

މި މައްސަލައިގައި ނިންމާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ކުއްޖާގެ ހެކި/ދަލީލު ރައްދުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދީތޯ؟

72. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ޤާނޫނީވަކީލުން ހަރަކާތް ބައެއް ހުކުމަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ގެއްލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ. އަދި މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވާކަމަށެވެ. މި ނުކުތާގައި އެ ފަރާތުގެ ބަހުސް އަމާޒުކޮށްފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ކުރި ޝަރީޢަތުކުރެއްވި ޤާޟީ އެންމެ ބޭނުން ދިފާޢުކުރުމުގައި އެއް ހުރި ކަމުގައިވާ، ޝަރީޢަތުކުރި ކުއްޖާ ތަޙުޤީޤުން ލިބިފައިވާ ހެކި/ދަލީލު ރައްދުކުރުމުގެ. އަދި މި ރައްދުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހިފައިނުދޭކަމުގެ މައްސަލަތަކެވެ.

73. މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގައި ކަން ހިނގާދިޔަގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުމާ ގުޅިގެން، ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކޮށްފައިވާ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިން ހާޒިރުކޮށްފައިވެއެވެ.[21] އަދި ހަމައެއާއެކު، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން

---

[21] 25 ޑިސެމްބަރު 2021 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުން

ހެކި [illegible] ސިއްރު ހެކި 1
އާއި ސިއްރު ހެކި 1 [illegible] ސިއްރު ހެކި 2
އާއި ސިއްރު ހެކި 2 [illegible]
[illegible]
ހެކިވެރިޔާ 4[22] [illegible].

74. [illegible] 02 (ދޭއް) [illegible] 4[23] [illegible]

---

[22] [illegible] 3 [illegible]

[23] [illegible] 3 [illegible]

ރައްކާތެރިކުރުމަށް އެދޭ މިންވަރަކީ ސިއްރު ހުކުމުގެ މަޢުލޫމާތު އޮރިޖިނަލްކޮށްފަހު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދިނުމެވެ.[24]

75. މި ހުކުމުގައި ފާހަގަކޮށް، ދައުލަތުން ރައްކާތެރިކުރުމަށް އެދިފައިވާ ހުކުމަކީ އާންމުކޮށް ޝާއިޢުކުރާ ނުވަތަ އެއްވެސް މަރުޙަލާއެއްގައި މުޖުތަމަޢުގެ ބޭރަށް އާންމުކޮށްފައިނުވާ، ކުއްޖާގެ ކަރާމަތަށް ގެއްލުން ލިބުމުގެ އިޙްތިމާލު ބޮޑު ހުކުމަކުން ސަރީޙަކޮށް ދޭހަވާކަމާ ދިމާވާތީ، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ގޮތަށް އެ ބަޔާން ހުކުމަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ އަމުރު ނެރުމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ.[25]

76. މި ނުކުތާގައި ބަހުސް އަޑުއެހުމުގައި ސަރުކާރާއި ކުއްޖާ ތަރުބިއްޔަތު ދިނުމަށް ފާއިލު/ލިޔުން ތަރުޖަމާ ކުރެވިފައި ސިއްރު ހުކުމުގެ މަޢުލޫމާތު އޮރިޖިނަލްކޮށް ރިޕޯޓުކޮށް، މަޙްކަމާ ބަލާ ފަރިކަތުން ކުރިމަތިވާ ސަރުކާރާއި އެއްބަސްވެ ޝަރީޢަތުގައި އެބަހީ ބަލައި ދިފާޢުކުރުމުގެ އިންތިޒާމު ގޮތުގައި ހުކުމަށް ބަލައި ދިފާޢުކުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ފުރުސަތު ލިބިދިނުމަށް ހުށަހެޅި. ދިފާޢުން ހުކުމަށް ނުލާގެ ކޯޓުގައި ވުޒާރާތުން ކޮންމެވެސް އިންތިޒާމެއްގެ ދަށުން ބޭނުން އިންތިޒާމު ހަދައިދެއްވުމަށް ޝަރީޢަތުގައި އެދުނުން، ދިފާޢުން އެދި ގެނައިރު، ދުވަހަކުގައި ޝަރީޢަތުން ޝަރުޠުތަކެއް ވުޒާރާތުން ބޭނުން އިންތިޒާމު ހަދައިދެއްވުމަށް ބަދަލުކޮށްފައިވާކަން 28 ނޮވެންބަރު 2021 ގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުން އެނގެއެވެ.

77. އަދި ހަމައެއާއެކު، އެއިރު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު އަމިއްލަ ސިފައިގެ ޝަރީޢަތް ސަލާމަތު 09 ޑިސެންބަރު 2021 ގައި އަރިހުތަކުން ކުއްޖާގެ އިންސާފު ލިބުމަށް ރިޕޯޓެއް ބަލާފައިވެއެވެ.[26] މިކަން ހިނގާފައިވަނީ އިސްތިޢާބު މަރުޙަލާގެ ބޭރުގައެވެ. އޭރަށްވުރެ، 23 ޖަނަވަރީ 2022 ގެ އިޖުރާއާތު ބަލާން ހުށަހަޅުއްވަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު ބޭނުންވެފައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން

---

[24] ޢަރުޒު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުން ބަޔާން ރިޕޯޓް" ގެ 16 ވަނަ ނުކުތާ

[25] ޢަރުޒު ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުން ބަޔާން ރިޕޯޓް" ގެ 16 ވަނަ ނުކުތާ

[26] ޢަރުޒު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 07/2023/196/[redacted] (09 ފެބްރުއަރީ 2023) ސިޓީ

ހުށަހެޅުމާއި ގުޅިގެން ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމާ އެއްގޮތަށް މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ އެ ފަރާތުންވެސް އެދޭ ކަމެއްކަމުގައިވާތީ، [illegible] އޭގެ ތަފްސީލަށް [illegible] އެހެންކަމުން، މި ދަޢުވާއަށް [illegible] އަދި ވަކިވަކިން ހުރިހާ ކަމަކަށް [illegible] އެ ދަޢުވާގެ [illegible] ނިންމާފައިވަނީ [illegible] އެ މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

78. އެހެންކަމުން ބޭއްވުނު [illegible] އަޑުއެހުންތަކުގައިވެސް، [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] މައިގަނޑު އަސާސަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

79. މި ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ [illegible]. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެ މީހަކަށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މި މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ސުވާލަކީ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް އެތެރެކުރުންނާއި ބޭރުކުރުން އެއްގޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ **[illegible]** ގައި ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ކުއްޖާގެ ވަގުތުތަކުގައި ފުށުއެރުންތަކާއި ހުރިނަމަވެސް، އަދި މި ފުށުއެރުންތަކުގެ ސަބަބުން އަދުލުވެރި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގެ ޙައްޤު ގެއްލިފައިވޭތޯ؟

80. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާނަކީ، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް އާދަޔާ ޚިލާފަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހެކިބަސްނެގުމުގައި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އެ ކުއްޖާ ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުނުވި ސަބަބަކީ، އެކަން ހެކިންގެ ހެކިބަހުން އަދި އެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަހުގައި ފުށުއެރުންތަކާއި އެކި މަރުޙަލާތަކުގައި ހާދިސާ ބަޔާންކުރުމުގައި ތަފާތުތަކާއި އެކި ބަދަލުތައް އައިސްފައިވާ ރިޢާޔަތްކުރުމަކާނުލައެވެ. މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ **[illegible]** ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާއި ޚިލާފުކަމެވެ. އަދި ހެކި ވަޒަންކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުކަމެވެ.

81. ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކޮށް ކުށުގެ ޝަރީޢަތުގައި ހެކި ބަލައިގަތުމާއި ދޫކޮށްލާ މިންވަރުގެ ފާރަވަޔާ އުސޫލުތައް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނުގެ އެއް މަޤްޞަދަކީ، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ބަލައިގަންނަ ބާވަތުގެ ހެކީގެ އިތުރުން، ކުށުގެ ތުހުމަތު ޖިނާއީ ޤާނޫނު ސާބިތުކުރުމަށް އިތުރު ބާވަތުގެ ހެކި ބަލައިގަތުމާއި، ހެކީގެ މިންގަނޑު ބަޔާންކޮށްދެއެވެ. މި މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި، މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާއިންނެވެ. މިގޮތުން، ކުށުގެ ތުހުމަތު ޖިނާއީ އަދަބުގެ ހިންގައިދިނުން ސާބިތުކުރެވޭނީ، ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާ ސާބިތުކުރެވޭނީ، މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ[27] ހެކީގެ ދަރަޖައިން މަތިން

---

[27] 47 (ހ) ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއްގައި ކުށެއް ހިނގައިދިޔަކަން ސާބިތުކުރަންވާނީ ތިރީގައިވާ ގޮތަށެވެ.
(ށ) ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާ ހެކިތަކުން ޝައްކުން ބޭރުވާ ދަރަޖައިން
(ނ) ފުރިހަމަ ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޙައްޤު

[illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) [illegible]

82. މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]** [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި ވެއެވެ.[28]

83. މި ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]** ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]

(ހ) [illegible]

(ށ) [illegible]

(ނ) [illegible]

(ރ) [illegible]

(ބ) [illegible]

[28] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/42 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]) ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/40 ([illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/60 ([illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/94 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]) ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/05 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]) ޤަޟިއްޔާ އަދި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު ([illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާ [illegible]

ތަފްސީލުކޮށްދީފައިވާ އުސޫލު ސަބަބުތަކުގެ މައްސަލަތަކުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/05 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އަބްދުއްރަޙްމާން** (މީގެ ފަހުން "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އަބްދުއްރަޙްމާން" ގެ ޤަޟިއްޔާ) ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

84. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ގިނަ މައްސަލަތަކަށް ބިނާވެފައިވަނީ ކުއްޖާ ކިޔައިދޭ ކިޔައިދިނުމުގެ މައްސަލަތަކުގައިވެސް، ކުއްޖާ ކިޔައިދޭ ކިޔައިދިނުން ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ބަޔާނާ އާދަޔާ ދިމާވާ ގޮތުގެ ގޮތުން ސާބިތުވާ ނުވަތަ ނިންމުމަށް ބޭނުންކުރެވޭ މައްސަލައެއް ކަމުގައި ވާހަކައެއް ބާރުވެރިކަމުން 03 (ތިނެއް) ކަމެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފުއާދު** ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ؛

1. ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް އެއްގޮތްކަމުން އަދި ބާރުފުރުން އެއްގޮތް ބުނުމާއި،
2. ސަބަބުތާ އުފެދި ވަގުތުގެ އަސްލާއި އަމަލުތަކާއި، އަދިވާ ދިމަން ކުއްޖާގެ އުމުރުން ހުންނަ ގޮތާއި،
3. އަނިޔާދިނުން ކުއްޖާ މުއްދަތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ސަބަބުތަކުގައި އެއްގޮތް ނިސްބަތްވެފައިވާކަމެވެ.

85. މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިބަސް އެކެއް ފުރުން އެއްގޮތްވުމަކީ، ނުވަތަ ކުއްޖާ ކިޔައިދޭ ކިޔައިދިނުން އެކެއް ފުރުން އެއްގޮތްވުމަކީ (Internal Consistency) ސަބަބުތަކީ ކުއްޖާ ކިޔައިދޭ ވާހަކަތަކުގައި، ބުނެދީފައިވާ ވާހަކައެއް ކިޔައިދޭ މިގޮތަށް ކިޔައިދިނުން ފަދަ ތަފްސީލުތަކެއް ހުށަހަޅާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފުއާދު ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

86. ބާރުވެރިކަމަށް ޤަޟިއްޔާގައި ކުއްޖާގެ ކިޔައިދިނުން ތަފާތުކުރުން އެއްގޮތްވުން (External Consistency) ބެލުމުގައި ކުއްޖާގެ ކިޔައިދިނުމުން ބޭރު ހެކި އެހެނިހެން

ހިޔަސްތޮށުގެ ސަބަބުންނާއި މައްސަލައިގައި ހުރަހަކުން ހެކި ފުރިހަމަކޮށްދޭ ސަބަބުން ކުއްޖާގެ ބަޔާންދިނުން ފޯރުކޮށްދެއްވުމުގެ ތެރެއިން ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޔާންކޮށްފައެވެ. މިގޮތުން ކުއްޖާ ފުރަތަމަ ހާދިސާ ހިނގިގޮތްކަމަށް ބުނެ ބަޔާނުގައިވާ ބަޔާންދިނުން، އަދި ވާހަކަތަކުން ބަޔާނުގެ އިތުރުން މައިގަނޑު ގޮތުގައި އެއްގޮތްވެފައި، ބުނެ ފުރަތަމަ ބުނުނުއިރުގެ ނަންބަރުތަކުގައިވާ ކުއްޖާގެ ބަސް ބަދަލުނުވުން އެއްގޮތް ކަމުގައި ބެލެވިދާނެއެވެ.

.87 ބައްލަވާއިރު ޤަޟިއްޔާގެ ފަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/94 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ފުއާދު ރަޝީދު** ޤަޟިއްޔާގައި ބާރުއަޅުއްވާފައި ހުރި އެއްގޮތަށްފަހު ކުއްޖާއަށް ކުރިމަތިވި ކަންކަން ފުރުން ނުވަތަ އިތުރު ނުވަތަ ނަހަމަގޮތުން ޖަހާ ދީ ހިޔަސް ފަދަ ހިޔަސްތޮށް އެއްގޮތްވުމާއި، އަދި އެހެނިހެން ހިނގުމުގައި އެއްގޮތް ކަމުގެ ހުރިހާކަމެއް ބާރުއަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

.88 ބައްލަވާއިރު ޤަޟިއްޔާގައި މި 03 (ތިނެއް) ކަންކަން ވިސްނާފައިވާކަމަށްވެސް، މިއީ ކަންތަކެއް މައްސަލައެއްގައި ބެލުން ޙާލަތު ކަންކަން ކަމުގައި ނަޒަރުކުރެވެއެވެ. އެހެނީ، ކަމުން މައްސަލައެއްވެސް އެ މައްސަލައިގެ ބަޔާނާއިވެސް ތަފާތު ފާހަގަކުރެވޭނެ. މިސާލަކަށް ކުއްޖާއަށް ޖެހުމާ ބަވަތުގެ އުމުރުގެ ހާދިސާއެއްގައިވިޔަސް، އެ ހާދިސާގެ އަދަދުތަކާއި އަހަރެއް މައްސަލައިގެ ބަޔާންތަކުން ވަކިންކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ބަޔާނުގެ ތަފްޞީލުތަކުގައި ގިނަގޮތް ހުރި ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ކުއްޖާ ކުއްލިއަކަށްވެފައިވާ ޖިންސީ ގޯނާގެ މައްސަލަތަކުގައި އަދަދާ ތަފާތު ކުއްޖާގެ އެއްގޮތް ނުވުމަކީ ގޯސްކަމެއް ކުއްޖާގެ ހާދިސާގެ ތަފްސީލުތަކާ ވަކިން ކުރަން ބޭނުންވާ ސިފަތަކެއް ގޮތުގައި، ނުވަތަ އެ ހާދިސާތަކާ ގުޅޭ ޖިންސީ އަޑުތަކާ ހިނދަ ދުރުކުރި ސަރަހައްދުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ފުއާދު ރަޝީދު** ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރާފައިވާ ސާބިތުން ވިދާޅުވެފައިވާ މުހިއްމުކަމަށް

ފާހަގަކުރައްވާފައިވުން،[29] މި ބާވަތުގެ ކޭސްގެ މައްސަލައިގައިވެސް ޖިންސީ ގޯނާ ކޮށްފައިވާ ދީނާއި ކުއްޖާއާ ހުރި ގުޅުމާއި، ގޮތް ކަމާއި، ކުއްޖާގެ އުމުރާއި، އެ މައްސަލައިގެ ކަން ހިނގައިދިޔަގޮތުގެ މައްޗަށް، އެ މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުން ވަޒަންކޮށް، ފައިސަލާކުރުމުގައި މައްސަލަތަކުގައިވެސް ކަމަށް ދެކެވެ.

89. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ އެއް ބަހުސަކީ، ދައުވާގެ ފަރާތުން ސާބިތު ކުރެވޭގޮތަށް ގޮތުގައި ކުއްޖާ ސައިކޮލޮޖިސްޓަށް ހުށަހެޅި ނަތީޖާގެ، ދައުލަތުން އެ ހެކި އަދާކުރާ ގޮތާއި ދިމާވެ، އެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާ ދިޔައީ ބަހާން ގުޅިގެން ކޯޓުން އެހީ ދެއްވައިފާ ގޮތް ހާމަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

90. އާންމު އުސޫލުން ސައިކޮލޮޖިސްޓް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި ހެކިބަސް ދޭން ޖެހުނު ގޮތުގައި ވަކި ބަޔަކު ހުށަހަޅަން އެ މައްސަލައިގައި ހާޒިރުވާ ބޭނުންވާނަމަ، އެކަން، ދަށުން ހުށަހަޅާދިނުމުގެ ނަތީޖާއަށް ޖެހޭނީ ބިލާތަމީޒު ގޮތެއްގައި ކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ.[30] ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި، ދަށުން ހުށަހަޅާދިނުމުގައި، އެ ދަށުން ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓާއި ދަށުން ހެކި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އަދި ދަށުން ހުށަހަޅާ ސީދާ ދަށުން ހުށަހަޅާދިނުމުގައި، އެ ދިނުމުގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓު ހެކި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[31] މި ނަމޫނާތަކުން އާންމު އުސޫލުގެ ގޮތުން، ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ ފަރާތްތައް ކަނޑައެޅުމަށް، މައްސަލައިގެ ހަޤީޤަތް ބެލުމުގައި ބާރުއަޅާފައިވާކަން، މި ބާބުގެ ތަފްސީލުގައި އެ ހެކިވެރިޔާ އިންސާފުވެރިކަމާއި ދެކެވެ.

91. މި މައްސަލައިގައި މި ހިނދުކޮޅު ކަނޑައެޅުމަށް ހެކިބަހުގެ ގޮތުގައި ހިމަނައި، އެކަން އަދާކުރާ ހެކި ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ނަގާފައިވާ ނަތީޖާ އެ ބިނާކޮށް އަދާކުރާ ގޮތުގެ މުޤައްރިރު ޒަރޫރީ ކަމެވެ.

---

[29] ބަންގްލަދޭޝް ވާސިލްތަކުގެ 71 ވަނަ ނަންބަރު
[30] ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 93 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
[31] ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ހ)

ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައި އޮންނަ މައްސަލައެއްގައި ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި އުމުރުން 18 (އަށާރަ) އަހަރު ނުފުރޭ ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް ނަގަން ޖެހިއްޖެނަމަ އެކަން ކުރަންވާނީ އެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް ކޮންމެހެން [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 127 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.

92. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މައްސަލަތަކުގައި ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް [illegible] ވަރަށް އިސްތިސްނާ މަދު ޙާލަތްތަކެއްގައި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ކުޑަކުދިންގެ [illegible] [illegible] ސަލާމަތް [illegible] އިޙްތިޔާރުކުރުމާއި، އަދި އެފަދައިން ކުޑަކުދިންގެ ބަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އަބްދުއްރަޙްމާން** ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.[32]

93. ކަން މިހެން އޮތުމުން، ކުއްޖާއާ އިތުރަށް ސުވާލުކުރުމަކީ، ކުއްޖާ ރިވިކްޓިމައިޒްވާ ސަބަބުން ކުއްޖާއަށް އިންތިހާއަށް [illegible] އަސަރުތަކެއް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ޝަރީޢަތަށް ނެގުމުގެ ބަދަލުގައި ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] ބަޔާން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އަބްދުއްރަޙްމާން** ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]، މި [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ނަތީޖާއަކީ ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މައްސަލަތަކުގައި ޝަރީޢަތުން ކުރިން [illegible] ކަމުގައިވާނެއެވެ.

---

[32] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/05 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އަބްދުއްރަޙްމާން) ގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނު ޙުކުމް" ގެ 27 ވަނަ ނުކުތާ

94. މި މައްސަލައިގައި، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] **[illegible]** [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާއި ޚިލާފަށްކަމަށް މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެއެވެ.

95. ކުއްޖާގެ ކައިރިއިން [illegible] [illegible] [illegible] 04 (ހަތަރެއް) [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެއެވެ.

96. މިގޮތުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ކުއްޖާ ބުނާ [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

96-1. ކުއްޖާގެ ރިޕޯޓްގައި ކުއްޖާ ބުނެފައިވަނީ "ފައިން ގައިގެ އެކި ތަންތަނުގައި އަތްލަނީ. ފައި ޖައްސަނީ" ކަމުގައެވެ.

96-2. ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] ދިން ބަޔާނުގައި ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފައިން ކުއްޖާގެ ގައިގާ ފައި ޖައްސަނީ ކަމުގައެވެ.

96-3. ކުއްޖާ އިޖުތިމާޢީ [illegible] [illegible] އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ސޯޝަލް ވޯކަރ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

96-4. [illegible] [illegible] 03 (ތިނެއް) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

97. 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފަހު ކޮޅުން ފެށިގެން 2021 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓް މަހާއި ހަމައަށް، ކުއްޖާ ނިދާކޮޓަރީގައި ނިދާފައި އޮއްވާ ކުއްޖާގެ ސޯޓު ތެރެއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަތްވައްދާ ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިފަރާތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަތްލާކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާ [illegible] ގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

97.1 ފުލުހުންގެ [illegible] ދިން ބަޔާނުގައި މިކަން ހިނގާފައިވަނީ ކޮޓަރިގައި ކަމަށް ބުނާއިރު، ސައިކޮލޮޖިސްޓްގެ ރިޕޯޓުގައި ބުނެފައިވަނީ ދުވާލު މަންމަގެ ކޮޓަރިގައި ނިދަން އޮއްވާ އެކަން ހިނގިކަމާއި، ކުއްޖާގެ ރިޕޯޓުގައި އެކަން ހިނގީ ކޮން އިރަކު ކަމެއް ބުނެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

98. [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގައި ކުރިމަތި ކުއްޖާގެ [illegible]، [illegible] [illegible] ކުއްޖާ އަތްލާފައިވާކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާ [illegible] ގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

98.1 [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ކުރިމަތި ފަރާތުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، ރިޕޯޓުގައި އެފަދައިން އަތްލާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓުގައި ކުއްޖާ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޖިންސީ ގުނަވަނުގައި އަތްލާފައިވާކަމަށް ކުއްޖާ މި ހާދިސާ ހިނގައިދިޔުމުގައި އޭނާ [illegible] [illegible] [illegible].

99. ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާގެ [illegible] އަތްލާފައިވާކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާ [illegible] ގޮތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

-99.1 ކުއްޖާ ފުލުހުންނަށް ދިން ބަޔާނުގައި ކުއްޖާގެ ގައިގާ އަތްލާކަމަށް ބުނާއިރު، ކުއްޖާގެ ރިޕޯޓިންގައި ކުއްޖާގެ ބޮޑުގައި ނޫނީ ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް އަތްލާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމާއި، އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ވަޒަންކުރާ އެސެސްމަންޓު ރިޕޯޓުގައި ކުއްޖާގެ [illegible] އަތްލާކަމަށް ބަޔާންކުރާކަމަށާއި، ފުލުހުންނަށް ދިން ބަޔާނާއި، ކުއްޖާގެ ރިޕޯޓިންގައި ކުއްޖާ [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ސީދާ ބުނެފައިވާކަމަށާއި، [illegible] [illegible] ބުނެފައިވާތީ [illegible] ރިޕޯޓުގައިވާކަމުގައެވެ.

-99.2 މީގެ އިތުރުންވެސް، މިކަން ހިނގީ [illegible] އިތުރުކަން [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ހުރި [illegible] ތަފްސީލުތައް ބުނެފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ މަންމަ ކައިރިގައި ވާހަކަ ދައްކާ [illegible] އިތުރުކޮށްފައި ނުވާކަމުގައެވެ.

100. ހެކިބަސް ވަޒަންކުރުމުގައި އާންމު އުސޫލަކީ ހެކިބަހުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ހެކިބަހާއި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[33]

101. ހެކިބަހުގައި ހުރި [illegible] ނުވަތަ ބަޔާންކުރާ [illegible] އޭގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް، މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާއާ ސާބިތުކުރުމަށް ހެކިބަހުގެ [illegible] [illegible] ނުވަތަ އެ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާއާ ސާބިތުވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަލަންޖެހެނީއެވެ. [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[34]

---

[33] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/72 (އަބްދުﷲ ނަޒީރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާ

Ratanlal & Dhirajlal, *Law of Evidence*, 27th edition (2020), LexisNexis

102. މިގޮތުން ހެކިބަހުގެ [illegible]

103. [illegible] 2018/HC-A/225 [illegible]

1. [illegible][35]

2. [illegible]

---

[35] [illegible]

ހެކިބަސްދޭ [illegible]

3. [illegible] އެ މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ [illegible] ހުރިހާ [illegible][36]

4. ހުށަހެޅިފައިވާ ހުރިހާ ހެކިތަކުގެ [illegible] ހެކިވެރިއާ [illegible] ކުރާއިރު، [illegible][37]

104. މި މައްސަލައިގައި، ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދައުވާކޮށްފައިވަނީ:

1. ސ. [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] އަތްލާފައިވާތީ،

---

[36] [illegible]

[37] [illegible]

2. 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފަހު ކޯޓުން ފެށިގެން 2021 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓް މަހާއި ދެމެދު އެކިދުވަސްތަކުން، ކުއްޖާ ނިދާކޮޓަރިގައި އޮއްވާ ކުއްޖާގެ ސޯޓް ތެރެއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް އަތްވައްދައި، ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިފަރާތުގައި އަތްލާފައިވާ،

3. ފާޚާނާ ތެރެއަށް، ކުއްޖާ ގެންގޮސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާގެ ފުރަގަހުގައި ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިފަރާތުގައި އަތްލާފައިވާ،

4. ބަދިގޭގެ ގޮނޑިއެއްގައި ކުއްޖާ އިށީނދުވައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާގެ ފުރަގަހުގައި އަތްލާފައިވާ، މިކަންކަމުގެ މައްޗަށެވެ.

105. މި ދަޢުވާގެ އަސާސް ބިނާވެފައިވަނީ ކުއްޖާ [illegible] [illegible]. އެއީ ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible].[38] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible]. މިއީ ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 04 (ހަތަރެއް) [illegible] ކުއްޖާ [illegible].

106. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[38] [illegible] 20 އޮގަސްޓް 2021 ގައި ކުއްޖާ ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

107. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 4[39] ގެ ހެކިބަހަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާ ނިދާފައި އޮއްވާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާގެ [illegible] އަތްލިކަމުގައި ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމާއި، އެއީ 12:05 ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާއާއެކު ސައިކަލް ދުއްވާފައި ދިޔަ ތަން ފެނުނުކަމުގައި ބުނެފައިވާކަން މީނާގެ ހެކިބަހުން އެނގެއެވެ.

108. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 8 ގެ ހެކިބަހަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޖާއާ [illegible] ބަލަން ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމުގައި މި ހެކިބަހުން އެނގެއެވެ.

109. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 2[40] ގެ ހެކިބަހުން ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ގޭގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފައި، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުރިކަމުގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ބުނެފައިވާކަމާއި، އެކަން ހިނގި ކުއްޖާގެ މަންމައާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ، އަދި ކުއްޖާ ދެމެދު ދިޔަ ދުވަސްކޮޅުކަން މި ހެކިބަހުން އެނގެއެވެ.

110. ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ 7 ގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާގެ ފަރާތުން އެ ދުވަހަ ރިޕޯޓުކުރިކަމާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާގެ ގައިގާ އަތްލިކަން ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމާއި، މި ދުވަހަކީ ޖޫން 2021 ވަނަ އަހަރުކަމާއި، މިއީ ކުއްޖާ ނިދަން އޮށޯވެރިކަން މި ހެކިބަހުން އެނގެއެވެ.

111. ކުއްޖާގެ "އިންޓަވިއު ރެކޯޑު ވަޒަންކުރާ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް" ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ [illegible] ސޯޝަލް [illegible] ހެކިބަހަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާއަށް [illegible] ކުއްޖާގެ ޖިންސީ [illegible] ލިބިފައިވާކަން ބޮޑު [illegible] މައްސަލައެއްކަމުގައި، މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާއާ [illegible] ހަދައިފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible]

---

[39] މި ހެކިވެރިޔާއަކީ ދިފާޢުން ހެކިވެރިޔާ 3 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅުއްވި ހެކިއެކެވެ.

[40] މި ހެކިވެރިޔާއަކީ ދިފާޢުން ހެކިވެރިޔާ 2 ގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅުއްވި ހެކިއެކެވެ.

ފަހަތުން އައިސް ގައިގާ އަތްލާފައިވާކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާއިރު، އެ ގޮތަށް ޖިސްމާނީ ގޮތުން ބޮޑުވުން ގޭގެ ބާލީހު ހުރި ކުއްޖާ ކިޔައިދިނުމުން ކަމަށާއި، ޖިންސީ ގޯނާ ދިނުމުގެ ކުރިންގެ ފަހަތުން ފުރިހަމައަށް ކަންކަން ކުއްޖާގެ ފާހަގަކުރެވުނުކަމުގައި ބުނި ހިސާބުން ދިމާވެއެވެ.

112. ކުއްޖާގެ "ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓް" ތައްޔާރުކުރައްވާ ނިޒާ ޒުބައިރުގެ ހެކިބަހަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރެވިފައިވާކަމަށް، ކުއްޖާ ވަކިން މި ރިޕޯޓުގައިވާ ވާހަކަދައްކާފައިވާކަމަށާއި، މާމަ ޒުވާނަކު ދަރިކަލުން އަރިހުން އުޅުމުން އެއް ކުޑަކުދިންގެ ތިބޭއިރުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރި ކުއްޖާގެ ވަރި ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިސްޓް ވަކީލަ ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިވެފައިވާ އަނގަ ބުނެފައިވާ ކުރިމަތީގައި ބުނެފައިވާކަމަށާއި، ކުއްޖާ ނުބުނާ ކުރިމަތި ކުއްޖާގައި ބުނެފައިވާކަމަށާއި، ސައިކޮލޮޖިގައި ދަރިކަލުގައި ވަގުތުގައިދަން މަރުކަން ކުއްޖާގެ ކުރިމަތިވެފައި މަތީގައި ބުނެފައިވާގައި ކުއްޖާ ބަޔާންކުރައްވާފައި އެނގެއެވެ.

113. މިކަންތަކުގެ އިތުރުގައި، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް އެއްކޮށްދިނުން ރެކޯޑްކޮށް ބަޔާން، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ކުއްޖާއާމެދު އަމަލުކުރި ގޮތް، ދުރު އެއްގޮތަކަށް، ދަރުވާ ބިނާކުރައްވާ މައިގަނޑު 04 (ހަތަރެއް) ހާދިސާ ހިމެނިގެން، އެކި މަރުހަލާގައި އެކި މިންވަރަކަށް ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. ބައެއް މަރުޙަލާގައި، ކުއްޖާ ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. މިސާލަކަށް، ފުރަތަމަ ބައްޕަ ރިޕޯޓުގައި، "އިންޓަވިއު ބާރުގެ ވަގުތުގެ އެސެސްމަންޓް ނޯޓްސް" އަދި "ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓް" ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުން ވަކިން ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރައްވާފައި ނުވާ ތަން ފެނުނެވެ. ބައެއް ފަހަރު ހާދިސާއަށް ނިސްބަތްކޮށް، މުޢާމަލާތްތަކުގައި އެ ވާހަކަ ދެއްކެވިކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެހެންކަމުން، މި 04 (ހަތަރެއް) ހާދިސާ ހިމެނޭގޮތަށް ޝަރުޢީ ފުރިހަމަކަމާއެކު، ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ކުރިން ދިމާވެއްޖެ

ޖިންސީ އަނިޔާ ކިޔައިދީފައިވެއެވެ. މިކަން ދަރު ހާޖުން ވަރަށްވެސް ތަފްޞީލުކޮށް
ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ.[41]

114. ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ޓޭޕުކުރުން އެއްގޮތްވާ ބަޔާނުން، ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފުރުން
ޖިންސީ އަނިޔާ ލިބުނު ހާދިސާގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވައިރު، އޭގެ ތަފާތު އެއް ހާދިސާއެއް ހިނގާފައިވާ
އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ކުއްޖާ ގުޅުމުގައި ސަބަބުން ދެއްކޭނެކަމެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ
ކުއްޖާ ގުޅުމުގައި ސަބަބުން ދެއްކޭ ކަމާ ގުޅިގެން ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން މި ވާހަކަ
ހާމަކުރިއެވެ. މީގެ އިތުރުން، އެއް ހާދިސާ ބެލުމަކީ ކުއްޖާގެ ޖަވާބުދާރީ ކަމެއް ދައްކާ ކަމެއް
ދައްކައިދޭ ހަވާލާދިނުމުން، ކުއްޖާގެ ގޮތުގައި ޖަވާބުދާރީ ކަމެއް ދައްކާ ދަރަޖައިގެ ކަމެކޭ، ދާދި ގާތް
ކުއްޖާއާ، ކުއްޖާގެ މަންމައާއި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ނިސްބަތް އެއް ބާޒަރުއްދައިގެ ކުއްޖާގެ
މަންމަގެ ބަހުން ސާފުވެގެން ދެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، މާލޭގައި ހިނގާދިޔަ ކަންކަން އިތުރަށް
ސާފުވެގެންދިޔަ ދައުރުތަކުގެ ހުކުމުގެ 2[42] ގެ ހުކުމަށްވާނެއެވެ.

115. ބަދިގެއި ކުއްޖާ އުޅުއްވިން، ކުއްޖާއަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފުރުން ޖިންސީ އަނިޔާ
ލިބުމުންދާކަމަށާއި އެކަން އެއްވެސް މިކަމަކު ނުފެންނާނެކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާއިރު، މި ގޮތައި މި
ވާހަކަން ހިނގާ ކަންކަން ނުފެންނާނެކަމަށް "އިޖުތިމާޢީ ގްރޫމް ވަޅުންކުރާ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް"
އާއި ދެ ރިޕޯޓުން ސާފުވެއެވެ.

116. މިކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާ ހިއްލިދިނުން ބޭނުންކުރުން އެއްގޮތްވާކަމުގައި ދެކެމެވެ. މިކަން
ދަރު ހާޖުން ތަފްޞީލުކޮށް ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ.[43]

---

[41] ދަރު ހާޖުގެ "ސައިކޮލޮޖީ ދިރުމުގެ ޗައިލްޑް ރިޕޯޓް" ގެ 54 ވަނަ ޞަފްޙާއިން 63 ވަނަ ޞަފްޙާއާ ހަމައަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން
[42] މި ހުކުމުގެ ތިރީގައިވާ ހުކުމުގެ 2 ގެ ބާވަތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހުކުމުގެ.
[43] ދަރު ހާޖުގެ "ސައިކޮލޮޖީ ދިރުމުގެ ޗައިލްޑް ރިޕޯޓް" ގެ 64 ވަނަ ޞަފްޙާއިން 70 ވަނަ ޞަފްޙާއާ ހަމައަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން

117. ކުޑަކުދިންގެ [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާއިރު، [illegible] ކުދިންގެ ސިކުނޑި އުފެދި ތަރައްޤީވެމުން އަންނަ ދުވަސްވަރު ކަމުގައިވާތީ، ނުވަތަ ޖިންސީ ގޯނާގެ އަމަލު ހިންގި [illegible] [illegible] އެފަދަ އަމަލުތައް ހިންގުމުގެ ކުރިންވެސް އެ ކުއްޖާ [illegible] ގުޅުމެއް ނުވަތަ ބާރުވެރި ގުޅުމެއް އޮންނަ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާތީ، މިފަދަ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] ފަހުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކުދިން [illegible] [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] އުސޫލުތަކަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަސީލަތްތަކުން ނުވަތަ ވަސީލަތްތަކުން [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/SC-A/16 **ދިވެހި ދައުލަތު ވ. އަލީ ޝާހިދު** ގެ މައްސަލާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

118. މި ނުކުތާގައި [illegible] ފާހަގަކުރާ ކަންކަމަކީ ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ދައުވާގެ ސިފަގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] ފާހަގަކުރާ ކަންކަމެވެ. އެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާގެ ސިފަގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޖިންސީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible].

119. މި ނިންމުމުގެ 88 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 116 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ކޯޓުގެ [illegible] މަރުޙަލާތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި

މައްސަލައިގައި ބެލެވޭ [illegible] ނުދެކެމެވެ. އެހެނީ، މި [illegible] މައްސަލަތަކުގައި [illegible] އަދި [illegible]

120. މި މައްސަލައިގެ [illegible] ދަޢުވާގެ [illegible] އަދި [illegible]

121. [illegible] **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible]** [illegible] އަދި މި [illegible]

122. [illegible] **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible]** [illegible]

މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ތުހުމަތުކުރެވުނު ގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] ތިރީގައިވާ [illegible] [illegible]؟

123. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާ ބިނާކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible]** ޤަޟިއްޔާގައި ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަހަކީ އާދަޔާ ޚިލާފަށް [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ހިސާބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ އަދުލުވެރިކަމާއި، ކުއްޖާގެ އުމުރު [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible].

124. މިއާ [illegible] ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ތުހުމަތުކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތުން، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ދައުވާ 1 ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ދައުވާ 4[44] އާއި ހިމެނޭ ދައުވާ 5 އާއި [illegible] ދައުވާ 2[45] ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

125. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު [illegible]** ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible]، [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[44] މި ދައުވާގައި ހިމެނޭ ދައުވާ 3 ގެ [illegible] [illegible] [illegible]
[45] މި ދައުވާގައި ހިމެނޭ ދައުވާ 2 ގެ [illegible] [illegible] [illegible]

ފާހަގަކުރައްވާފައިވެސް، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ އަޙްވާލު ވަކި ގޮތަކަށް ހުރުމަކީ ނުވަތަ ނުހުރުމަކީ އެ ކުއްޖާއާމެދު ހިނގުނު ޖިންސީ އަމަލެއް ތަކުރާރުކުރުމުގައި [illegible] ކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކޭ ކަމުގައެވެ. އެހެނީ، ކުއްޖަކީ ވަކިގޮތަކަށް ހުރެ ނުވަތަ ނުހުރެ [illegible] [illegible] [illegible] ވިޔަސް، [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ނުވަތަ ނުހުރެ [illegible] ކުއްޖާއާމެދު ޖިންސީ އަމަލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] 88 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

126. މި ޤަޟިއްޔާގެ އިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/60 **ޤަޟިއްޔާ [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ** ޤަޟިއްޔާގައިވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރައްވާފައިވެސް، ކުއްޖާގެ އަޙްވާލު [illegible]، އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

127. އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ އޮންނާނީ ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށްކަމުގައި، އެހެނަސް ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އެކަން ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ އުފުލުމަށްފަހު ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާ އެފަދަ ވާހަކަތައް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ހަދައިގެން ދައްކަނީ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް އެކަށީގެންވާ ޝައްކުވެރިކަން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ބުނެދިނުމުން ކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝުކޫރު** ގަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރައްވައެވެ.[46]

128. މިކަމުގެ އަލީގައި، މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ފުރަތަމަ ބަލަންޖެހޭނީ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާގެ ނުބައިނިޔަތެއް އޮތްކަންތޯ، އަދި ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާ އެފަދަ ވާހަކަތައް ހަދައިގެން ދައްކަނީ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް އެކަށީގެންވާ ޝައްކުވެރިކަން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ބުނެދީފައިވާތޯއެވެ.

129. މިގޮތުން، މިކަން ދަށު ކޯޓުން ވަޒަންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ދަށު ކޯޓުގެ ނަޒަރުގައި މި މައްސަލައިގައި ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާގެ ބަޔާނުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ދެމެދު ހަދައިގެން ވާހަކަ ދައްކާފައިވާކަމުގެ އެއްވެސް ހަސަދަވެރިކަމެއް، ނުވަތަ ދުޝްމަނުކަމެއް، ނުވަތަ ނުބައިނިޔަތެއް އޮންނާނެ ސަބަބެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުވާކަމުގައެވެ. އަދި މީގެ މައްސަލައިން ބަލާއިރުވެސް، އެފަދަ ސަބަބެއް އުފެދިފައިވާކަން ފެނު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައިނުވާކަމެވެ.[47]

130. މި އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ކުއްޖާއަކީ ދޮގު ހަދާ ކުއްޖެއްކަމުގައި އެ ފަރާތުން ހުރިހާ ހިސާބެއްގައި ބުނެދީފައިވާތީއެވެ. އެހެނަސް، މި ފާހަގަކުރެވޭ ހިސާބުތަކުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ދެމެދު އޮތް ހަސަދަވެރިކަމެއް، ނުވަތަ ދުޝްމަނުކަމެއް، ނުވަތަ ނުބައިނިޔަތެއް ބުނެދީފައިނުވެއެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހިއްސާކުރި މިވަރުގެ ވާހަކަތައް ހަދަހަދައިގެން ދައުވާކުރާނެ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްވެސް ހިސާބުން ފެނިގެންނުވެއެވެ.

---

[46] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝުކޫރު) ގަޟިއްޔާގެ 67 ވަނަ ނުކުތާ

[47] މަތީ ކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގުން ގޮތުގެ ރިޕޯޓް" ގެ 71 ވަނަ ނުކުތާ

131. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ކުއްޖާއާމެދު އާއިލީ ގުޅުމެއް އޮތިއިރު، ކުއްޖާގެ ހެކިވެރިކަމަށް އިތުބާރުކުރަން ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ނިސްބަތުން އިތުބާރުކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނާ ބުނުން ފިޔަވައި ކުއްޖާގެ އަމަލު ތުހުމަތުކުރެވުނު އެއްބަސްވުން ސާބިތު ސަރަޙައްދު ބުނެދީފައިވާކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ހުކުމް ބަލައިލާއިރު ނިޔަދުކުރެވުނު މިފަދަ ސަރަޙައްދު އެއްކަލަ ދުވާލެއްގައިކަމަށް ހުކުމްކުރެވިފައެވެ.

132. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ދަނޑު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

މި މައްސަލައިގައި ineffective assistance of counsel ގެ އުސޫލުގެ ދަށުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) އިން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަމެއް ގެއްލިފައި ވޭތޯ؟

133. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދަނޑު ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު ވަކީލުންގެ ފަރާތުން ވަކީލު ވަކީލުންގެ ސަރުކާރު ޚިދުމަތް އެކަމާ ކަމުގެ ފުރުސަތު ބޭނުކުރި ފާހަގަކުރެއްވި، މިފަދަ ގޮތަކަށް ވަކީލު އަރިހުގައި ދެއްކެވުމަށް ފުރުސަތު މިފަދަ ދައުލަތަށް ބާރުކުރި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ކުރި ސާބިތުވާކަމަށް ދަނޑު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ދެކެވޭ ޝަރުޢީ ގޮތަކަށް ނުވާނެ ކަމުގައެވެ.

134. ދަނޑު ކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ވަކީލު ވަކީލުގެ އެހީ ލިބިފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު،

1. މި މައްސަލައިގައި 25 އޮކްޓޫބަރު 2021 ގައި ބޭއްވުނު ފުރަތަމަ ޝަރުޢީ އަޑުއެހުމުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު ވަކީލުގެ ގޮތުގައި އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ނަސީމު ޝަރީޢަތުގައި ޙާޟިރުވެ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރެއްވި، ވަކާލާތުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

2. 28 އޮކްޓޫބަރު 2021 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައިވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލުގެ ގޮތުގައި އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ނަޞީރު އެ އަޑުއެހުމުގައި ބައިވެރިވެ، ދިފާޢުގެ ފަރާތުން [illegible] ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

3. 28 ނޮވެންބަރު 2021 ގައި ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭނުންވާ [illegible] [illegible] ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައިވެސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] [illegible] ނެރުއްވިއެވެ.

4. އެއަށްފަހު 30 ނޮވެންބަރު 2021 ގައި އަލްއުސްތާޛު ޙަސަން ނަޞީރު މި މައްސަލައިން ތަނާޒުލުވެ އެކަން އަންގާފައިވެއެވެ.

5. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމަށްޓަކައި ވަކާލާތުކުރުމަށް އެދޭ ފޯމު[48] 05 ޑިސެންބަރު 2021 ގައި އަލްއުސްތާޛާ [illegible] ސަޢީދު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އަދި 11 ޑިސެންބަރު 2021 ގައި މި މައްސަލައިން ތަނާޒުލުވެފައިވެއެވެ. މި މުއްދަތުގައި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމެއް ބާއްވާފައެއްނުވެއެވެ. އެހެނަސް، މި ވަކީލު 09 ޑިސެންބަރު 2021 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ފައިވެއެވެ.

6. އެއަށްފަހު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމަށްޓަކައި 12 ޑިސެންބަރު 2021 ގައި އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު [illegible] ވަކާލާތުކުރުމަށް އެދޭ ފޯމު[49] ހުށަހަޅައި، 23 ޖަނަވަރީ 2022 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި އިފްތިތާޙީ ބަޔާން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible]. މި ވަކީލު 31 މޭ 2022 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[48] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 38 ގައިވާ ފޯމު

[49] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 38 ގައިވާ ފޯމު

7. މައްސަލައިގައި ފުރަތަމަ ޢައްޔަންކުރި ވަކީލު އަލްއުސްތާޛު ހަސަން ނަބީލު ދެވަނަ ފަހަރަށް ޢައްޔަންކޮށްފައިވަނީ 06 ޖޫން 2021 ގައިކަން މި ވަކީލުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ވަކާލާތުކުރުމަށް އެދޭ ފޯމު[50] އިން އެނގެއެވެ. އެއަށްފަހު 16 ޖޫން 2022 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި މި ވަކީލު ބައިވެރިވެފައިވެއެވެ. އަދި 18 ޖޫން 2022 ގައި ޚުލާޞާ ބަޔާންވެސް ހުށަހަޅާފައިވަނީ މި ވަކީލެވެ.

135. ކުރިންވެސް ބަޔާންކުރި ފަދައިން މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އުފައްދާ ބަހުސަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ދަށު ކޯޓުގައި ތަމްސީލުކުރި ވަކީލުންގެ ފަރާތުން ފޯރުކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަމަކީ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ފޯރުކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަމެއްނޫންކަމަށާއި، [illegible] މުޖުތަމަޢުތަކުން ބަލައިގަނެފައިވާ ineffective assistance of counsel މި އުސޫލު މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުވާކަމަށް، މި މައްސަލައިގެ ނިންމުމުގައި ބަދަލު އައުމުގެ ފުރުސަތު އޮތްކަމަށެވެ.

136. އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގެ އެންމެ މުހިންމު އަސާސްތަކުގެ ތެރޭގައި، ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން [illegible] ހިމެނެއެވެ. މިއީ right to effective representation އެވެ.

137. ޝަރީޢަތުގައި ވަކީލެއްގެ އެހީ [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީން [illegible]. ދިވެހި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން [illegible].[51] [illegible][52] [illegible]

---

[50] [illegible] ޞަފްޙާ 38 ގައިވާ ފޯމު

[51] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible]

[52] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާ، 51 ވަނަ މާއްދާ 53 ވަނަ މާއްދާ

ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އުފުލާފައިވާ މީހަކަށް [illegible]، މި ޙައްޤު [illegible] [illegible] [illegible]، މި ޙައްޤުގެ [illegible] އެންމެ އަސާސީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

138. އާންމު އުސޫލުން ޖިނާއީ މައްސަލަތަކާއި ގުޅިގެން ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ފެށޭ ހިސާބަކީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި މީހަކު [illegible] [illegible]، ނުވަތަ ހައްޔަރުކުރުމަށް [illegible] [illegible] ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް މީހަކު ގެނެސް، ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީ ހޯދުމަށް އެ މީހަކު އެދޭ [illegible] ފެށިގެންނެވެ.[53] [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގެ [illegible] މަޖިލިސް ހިމެނޭ ގޮތުން، [illegible] [illegible] [illegible] ކުށެއްގެ ތުހުމަތުކުރެވި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފެށޭނެވެ. [illegible] އިތުރަށް [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާ އުފުލާފައިވާ ކޮންމެ މީހަކަށް، އެ މީހެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މީހަކު [illegible] ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީގައި [illegible] [illegible] މަސައްކަތްކުރުމަކީ އަސާސީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި މިކަން [illegible].[54]

139. އަސާސީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގައި މި ފުރުޞަތު ލިބުމުގެ އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާއަކީ ކުށެއް [illegible] ސާބިތުނުވާހާހިނދަކު، [illegible] [illegible] [illegible] ކުށެއްގެ ތުހުމަތުކޮށް ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ، އަދި ބަންދުކުރެވިފައިވާ އެ މީހަކަށް ޤާނޫނީ ވަކީލެއް ލިބިދޭ ޙައްޤުގެ [illegible] ބައްދަލުކުރުމުގެވެ. މިއީ ޢަދުލުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބިދިނުމުގެ ތެރޭގައި [illegible] ބެލެނީ މި [illegible] [illegible].

---

[53] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[54] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)

140. ވަކީލުންގެ މަސައްކަތުގެ ފެންވަރު ދަށުވެ، އެކަމުގެ ސަބަބުން މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް އަސަރުކުރާނަމަ، ވަކީލުގެ ފުރުން ޤާނޫނީ ލަފާއި ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ލިބިފައިނުވާކަމަށް ބުނެ އެކަމުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނީ ޢަދުލުވެރި ހުކުމެއް ހުށަހަޅައިފި ނަމަ، އެކަން ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑު ތަޠުބީޤުކުރާ ވަޒަންކުރުމުގައި ބޭނުންކުރާ ޚާއްޞަ ޤާނޫނީ ނިޒާމެއްގައި ތަފާތުވެދާނެ، ތަފާތުވެދާނެކަމަށް ބަލެވިދާނެއެވެ.

141. ޔުނައިޓެޑް ސްޓޭޓްސް އޮފް އެމެރިކާގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ އެހީ ލިބުމުގެ ޙައްޤަކީ އެމެރިކާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ ހަވަނަ އިސްލާހުން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤެކެވެ. މިހާރު މި ޙައްޤު ވަސްފުކުރެވޭ ސުރުޚީގެ، އެއީ ineffective assistance of counsel ގެ އުސޫލު ކަނޑައެޅިފައިވާ މައި ޤަޟިއްޔާއަކީ، Strickland v. Washington[55] (މިގެ ފަހުން “Strickland” ޤަޟިއްޔާ) ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި ineffective assistance of counsel ގެ ޙާލަތު ދެނެގަނެވޭނެ ނުވަތަ [illegible] ކަނޑައެޅުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ދެ ޓެސްޓެއް ފާހަގަކުރައްވާފައެވެ. މިގޮތުން، ineffective assistance of counsel ގެ ބަހުސް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި އަންނަނިވި ހަމަތައް ފުރިހަމަވާންޖެހޭކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

1. ދަށު ކޯޓުގެ ވަކީލު، މުވައްކިލު ތަމްސީލުކުރުމުގައި ސަބަބުވެރި މިންގަނޑަކަށްވުރެ ދަށްވުން

   (the trial lawyer’s performance fell below an objective standard of reasonableness – deficient performance test)

2. ދަށު ކޯޓުގެ ވަކީލުގެ ގޯސްތަކެއް އެޅުވައިން ނުހިނގިނަމަ، އެ މައްސަލައިގެ ނަތީޖާ ތަފާތުވުމުގެ އެކަށީގެންވާ ފުރުސަތެއް އޮތުން

   (there is reasonable probability that if it weren’t for the lawyers unprofessional errors, the result of the proceeding would have been different – prejudice test)

---

[55] 466 U.S. 668 (1984)

142. މި ޓެސްޓުތަކުގެ ދަށުން މި ބަލަނީ ކޯޓުއޮފްއަޕީލުގެ ނިންމުމާއި، މި ދެ އުސޫލަށް ފުރިހަމަވާންޖެހޭނެއެވެ. މި އުސޫލު ގާއިމުކުރެވިފައިވާ ބައްޓަންކުރުމަށް ފެންނަނީ، ދިފާޢުގެ ވަކީލުގެ ކަންތައްތަކާއި ނިންމުންތަކާއި ދިމާލަށް ބަލާއިރު މިސާލަކަށް ދިފާޢުގެ ވަކީލު ދިފާޢުގައި ދައްކާފައިވާ ގޮތާއި ހިނދުގެ މުއްދަތާއި ބެހޭ ގޮތުންވެސް Strickland ގެ މަބްދައުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޓެސްޓުގެ މި އުސޫލު ދިފާޢުކުރުމުގެ ހައްގު ބޭނުންކުރުމުގައި ބާރުވެރިވާ ދިފާޢުގެ ވަކީލުގެ ކަމާއި ދިމާވާ ގޮތުގެ ހިނގުމާއި ގުޅޭގޮތުން ތަފްސީލުކުރެވިފައިވާ މިންގަނޑުތަކާއި ގޮތަށް ޝަރީޢަތުގައި ކަމުގެ ހަގީގަތް ހޯދުމަށްޓަކައި ހާމަކުރެވިފައިވާ ވެއެވެ. އަދި އެގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ދިފާޢުގައި ޝަރީޢަތްތަކުގެ ބަލާއިރު ދިފާޢުގެ ހައްގު ގެއްލިފައިވާކަން ހާމަކުރެވިފައިވާނަމަ ވެއެވެ.[56]

143. މި ގޮތުން ޝަރީޢަތްތަކުގައި ދިފާޢުގެ ވަކީލުގެ ހިނގުމާއި ކަންތައްތައް ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅުމުގައި ހެކި ހޯދުމާއި، ވަކީލުގެ ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ފަރާތުގެ މަސައްކަތުގައި ތަހުގީގު ކުރުމުގެ ބައިވެރިވުން، ދިފާޢުގެ ކަމުގައި ހިނގިފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ކުރިން ތަހުގީގު ކުރުމަކީ ވަކީލުގެ ޒިންމާއެއް ކަމާއި، އަދި މި ކަންތައް ކުރުމަށް ފުރުސަތު ލިބިގެން ނުވަތަ ހިނގާފައިވާ ކަންތައް ތަހުގީގުކޮށް ދެނެގަތުމަށް ބަލާއިރު ޝަރީޢަތުގައި ތަހުގީގު ކުރުމަށް ދިފާޢުގެ ވަކީލު ނުވަތަ ineffective ކަމުގައި Wiggins v. Smith[57] ގެ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

144. ވަކީލުގެ ދިފާޢުގެ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ނުވުމުން ދިފާޢުކުރުމުގެ ހައްގު، އެކަމުގެ ބޭނުން ފުރިހަމަކޮށް ހޯދުމަށްޓަކައި ނުވަތަ ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި މި ހިނގުނު ކަމުގެ ދަށުން ބަހުސް ދިމާވާ Padilla v. Kentucky[58] Strickland ގެ ޓެސްޓު ދިފާޢުކުރުމުގެ ހައްގަށް ވެއެވެ.

145. މި ޓެސްޓުގެ އުސޫލުތަކުގެ ކޯޓުއޮފްއަޕީލްގެ ނިންމުމާއި، މި ގޮތުން ދިފާޢުކުރުމުގެ ހައްގު ބޭނުން އެކަމަކު ނުވަތަ ނިންމުމަށް ބެހިފައިވާ ގޮތަށް ދަށުން ބާރުވެރިވާ ދިފާޢުކުރުމުގައި ނިސްބަތްވާ ހިއްސާކުރުމަށް

---

[56] Williams v. Taylor, 529 U.S. 362 (2000)

[57] 539 U.S. 510 (2023)

[58] Padilla v. Kentucky, 559 U.S. 356 (2010)

އަދާކުރުމުގައި އޭނާގެ ވަކީލު/ޤާނޫނީ ސަޕޯޓް ދިނުމުގައި ފުރިހަމަ ދިފާޢެއް އަދި ފުރިހަމަކަމާއެކު ނުވަތަ ބޭނުންކުރާ އުސޫލުތަކަކަށްވުރެން ނުވާނެއެވެ. އެއީ ޖިނާޔަތް މުދައްޔިނު ހިމާޔަތްކުރުމުގައި، ވަކީލުގެ ހުރުން ކަށަވަރުކުރާ ޤާނޫނީ އުސޫލުގައި ވަކީލުގެ ދިފާޢު ނުވަތަ ޒިންމާތަކުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނީ ޙައްޤުތަކަށް ސަލާމަތްވުމަށް ބޭނުންކުރަންޖެހޭނެއެވެ.[59] ވަކީލު އެކި ފުރުޞަތުގައި ނުވަތަ ވަކީލުގެ ހިންގުންތަކަކީ އެ މަރުޙަލާގައި ހުރި ވަކީލެއް އަދާކުރަން ނުވަތަ އަދާކުރަންޖެހޭ ގޮތުގައި އަދާކުރުމުގައި ސަބަބުތަކަކީ ވިސްނަމުންދާން ވިސްނައިގެ ސިފަވަނީއެވެ،[60] ވަކީލެއްގެ ހައްޤު އަދާކުރަމުން ނުވަތަ އަދާކުރުމުގައި ނުސީދާގޮތުން ވަކީލުގެ ޒިންމާތަކަށް ފާޑުކިޔުމާއެކު ވިއުމުގެ އަދަބުތަކުން، ނުވަތަ އެ ވަކީލު ހަމައެކަނި ގޮތެއް ހަރާމްވުމެއްކަން، ނުވަތަ ވަކީލުގެ ތަޙުޤީޤުތަކުގައި ޝަރުޠުތަކުން، ineffective assistance of counsel ގެ ބާރުން ސާބިތުކުރުމަށް ނުސީދާގޮތުންވެއެވެ. މިކަން ވަކިން ޝަރީޢަތުގެ މުއްދަތު ހަމަކަމަށް މިންގަނޑުތަކުގެ ސަބަބުން. އެއީ، މި މިންގަނޑުގެ އަތުގައި، ވަކީލު ހަމައެކަނި ޝަރީޢަތުގެ ގޮތުގައި ސަބަބުން، ނިންމާފައި އަސާސީގައިވާ ކަމާއި، އަދި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ ޙައްޤުތަކާއި ގުޅުން ބަޔާންކޮށްދިނުމެވެ.

146. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޤާނޫނުގައި މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ތަފްސީލުކޮށް، ދިން ދުސްތޫރީ ޙައްޤުގެ ގޮތުގައި ސިޔާސަތުގެ ހަމަތަކުގައި، އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ (right to fair trial) ޙައްޤުގެ ފުރުޞަތު މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވެއެވެ. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޢަހުދު، އެ ސިޔާސީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ މުޢާހަދާގެ 02 (ދެވަނަ) މާއްދާގައި ހިމެނޭ ޢަހުދުނާމާގައި، އެ ޢަހުދުގައި ޙައްޤު ލިބިދޭނެ ސިފަތަކެއް ސާބިތުކޮށްދެއެވެ.[61]

---

[59] Young v. Sams, 510 F Supp 141 (1981, ED NC)

[60] Beaslet v. United States, 491 F2d 687 (1974)

[61] Adu v. Nursing & Midwifery Council [2004] EWHC 2368

1. ވަކީލުގެ އަމަލަށް ބަލާއިރު، އެއީ އެ ހާލަތުގައި ސަބަބުވެރި ވަކީލެއްގެ އަމަލުކުރާނެ ގޮތެއްތޯ ނުވަތަ ނޫނެއްތޯ؟

2. އެފަދައިން ސަބަބުވެރި ވަކީލެއް އަމަލުނުކުރާނެކަމަ، ވަކީލުގެ އަމަލުގެ ސަބަބުން އިޖުރާއަތު ބޭއިންސާފުވެފައިވޭތޯ ނުވަތަ އެކަމުގެ ނަތީޖާއަށް އަސަރުކޮށްފައިވޭތޯ؟

147. މި މިންގަނޑުގެ ދަށުން، މި ދެ ސުވާލަށް [illegible]، މި ސުވާލުގައި ހިމެނޭ ދެ ޝަރުތު ފުރިހަމަވާންޖެހެއެވެ. Nicholas-Pillai v. General Medical Council[62] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، ވަކީލުގެ އަމަލުތައް [illegible]، [illegible] މި [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] ޝަރީޢަތުގެ އިންސާފުވެރިކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

148. ދަށު ކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ineffective assistance of counsel [illegible].[63]

149. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[62] [2015] EWHC 305

[63] R v. Clinton, R v. Wellings referred to in James McAulay Anderson v. Her Majesty's Advocate [1996] S.C.C.R. 114

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 21 ވަނަ މާއްދާއިންނެވެ. އިންޑިއާގައި، Strickland ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަދަ ޓެސްޓެއް ޤާއިމުވެފައިނުވިނަމަވެސް، Strickland ގައި ޤާއިމުވެފައިވާ ޓެސްޓަށް ބިނާކޮށްފައިވެއެވެ.

150. މިގޮތުން، Strickland ޤަޟިއްޔާއަށް ބިނާކޮށްފައިވާ Ashok Debbarma @ Achak Debbarma v. State of Tripura[64] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]

151. ވަކީލުންގެ އެހީތެރިކަން ނުލިބި، ނުވަތަ ވަކީލުންގެ އެހީތެރިކަން [illegible] ކަނޑައަޅާނަމަ، ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްގެންދިއުމުގައި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމުގައި [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[65]

152. އިންޑިއާގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ Manoharan vs. State by Inspector of Police, Variety Hall Police Station, Coimbatore[66] ޤަޟިއްޔާގައި Strickland އިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޓެސްޓަށް [illegible]

---

[64] (2014) 4 SCC 747

[65] Mohd.Hussain@Julfikar Ali v. State [2012] 1 MLJ (CRL) 767

[66] [2020] 2 MLJ (CRL) 202

[illegible] ހުރި ގޮތުންކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުގައި މިފަދަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިންގަނޑަކީ ވަކީލުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިނގާފައިވާކަމާއި، އަދި [illegible] [illegible] ސަބަބުން ނިންމުމުގެ ނަތީޖާއަށް އަސަރުކޮށްފައިވާ ކަމުގައެވެ.

153. މަލޭޝިއާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި، ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހަކަށް، އޭނާ އިޚްތިޔާރުކުރާ ޤާނޫނީ ވަކީލަކާ މަޝްވަރާކުރުމާއި، އަދި ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible] ހައްޤު ލިބިގެންވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[67] މީގެ އިތުރުން އެ ގައުމުގެ [illegible] އިޖުތިހާދުގައިވެސް އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

154. ineffective assistance of counsel އާ ގުޅޭ [illegible] [illegible] ކޮމަން ލޯ ނިޒާމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Shamim Reza Abdul Samad v. Public Prosecutor[68] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

1. [illegible] [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (flagrant incompetence)

2. [illegible] [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (miscarriage of justice) [illegible] [illegible]

---

[67] Federal Constitution of Malaysia, Aricle 5 (3)

[68] [2009] 2 MLJ 506

155. މި ޓެސްޓަކީ Strickland މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޓެސްޓާއި ތަފާތު އެއްގޮތް ޓެސްޓެކެވެ. އެހެނީ، ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބަސްތަކުގެ ސަބަބުން، އެއީ "ވަކީލުގެ ބޮޑު ނާކާބިލުކަން" (flagrant incompetence) ގެ ސަތަޙު ހިމެނޭތީ، މިއީ މަތީ މިންގަނޑެއް ކަމުގައި ބުނެވިދާނެއެވެ.

156. ވަކީލުގެ ބޮޑު ނާކާބިލުކަމުގެ މިސާލު ދެއްކިދާނީ Yahya Huseein Mohsen Abdulrab v. Public Prosecutor[69] ގެ މައްސަލައިންނެވެ. މި މައްސަލައިގައި، ދިރިތުން ހުށަހެޅި ދިފާޢު ވަކީލު ކޯޓަށް-އެއްގޮތެއްގެން ކޯޓުހާޒިރުވުމާއި، ދިފާޢުއަށް ވަރުވާ ހުށަހެޅުން ރަސްމީކޯޓުހާޒިރުވުމާއި، އަދި ދެވަނަ ބައްދަލު ހުށަހެޅުމުގައި، ވަކީލުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ އެޑްވޮކޭޓް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަމުގައި އެކަށީގެންވާ ވަރަކަށް ދިފާޢު ނުކުރެވި ވަކީލުގެ ބޮޑު ނާކާބިލުކަމުގެ ކަންތައްތަކެއް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. މި ނާކާބިލުކަމުގެ ސަބަބުން އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ދެވިފައިނުވާ ކަމުގައި ބެލެވިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގައި ދެވަނަ ކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި، އެ މައްސަލަ އަލުން ބެލުމަށް ކޮށްދެއްވި ބަދަލުގައި، އެކަމުގެ މައްސަލަ ބަލާނީ، ކޯޓް ޝަރީޢަތް ބަލާފައިވާގޮތަށް ބަލައިގެން، އެކަން ދޮގުކޮށްދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

157. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މި އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކަށް ބަލާއިރު، ދަށު ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދިފާޢުގެ އެޑްވޮކޭޓް ފުރިހަމައަށް ޚިދުމަތް ނުދެއްވާތީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެއެވެ.

157.1- ދަށު ދިފާޢުގެ ވަކީލަށް ބަދަލުވެގެންވާތީ، ޝާހިދުން ހާޒިރުކުރި އެއްބަސްވުންވެގެން އަދާލަތުގެ ހަޤީޤަތާ ހުށަހެޅިފައި، އެކަން ދިފާޢުން ބަލައިނުގަތުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޝާހިދުން ހާޒިރު ކުރައްވާފައިނުވާކަން

---

[69] [1996] 5 MLJ 811

-157.2 ޚުލާޞާ ބަޔާން ހުށަހެޅި އަޑުއެހުމުގައި މައްސަލައިގެ [illegible] ލިބިފައިނުވާކަމަށް ވަކިވެ [illegible]، މައްސަލައިގެ ބޭނުންވާ ލިޔުންތައް ހޯދުމަށް [illegible] މަސައްކަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށް ސާބިތުވުން

-157.3 ކުއްޖާގެ އޯޑިއޯ/ވީޑިއޯ ރިކޯޑިންގ ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިނުވުން

-157.4 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުގައި ބަހައްޓައިގެން މައްސަލަ ނިންމައިފި، ދިފާޢު ބިނާކުރުމާ ގުޅިގެން މަޝްވަރާކޮށްދެވިފައިނުވުން

-157.5 ދިފާޢީ އެއް ހެކި ބަލައިނުގަތުމަށް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ލަފާ ދީފައިނުވުން

-157.6 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible]، އެފަދައިން ވަކީލު ލަފާދީފައިނުވުން

-157.7 މައްސަލާ ގުޅިގެން ވަކީލުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ މަޝްވަރާކުރުމުގައި، ހެކިންނާއި ސުވާލުކުރުމާއި ހެކި ހުށަހެޅުމުގައިވެސް ވަކީލު ސަމާލުކަމެއް އަދި [illegible] [illegible] އަމަލުކޮށްފައިނުވުން

-157.8 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ސުލޫކީ ޤަވާޢިދުގެ ޖަދުވަލު 1 ގެ 5.4 އާއި ޖަދުވަލު 2 ގެ 1.2 އާ ޚިލާފުވުން

158. އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ނުކުތާތަކުގައި ineffective assistance of counsel އާ ގުޅޭ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] އަދިގައި، ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ އަދި ކޯޓުގެ [illegible] ޙައްޤު، އިންސާފުވެރިކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޙައްޤު (right to a fair trial) ގެ ނަޒަރިއްޔާތުން ބަލައިލާނަމަވެސް. އިންސާފުވެރިކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޙައްޤާ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] އަދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ

ވަޘީޤާތު (instruments) ތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ 'ޖަވްހަރީ' ޙައްޤުތަކުގެ (core rights) ތެރޭގައި ހިމެނޭ ޙައްޤެކެވެ.[70]

159. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި އަދުލުވެރިކަމާއި ހާމަކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރެވުމުގެ ޙައްޤު ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ކޮންމެ މީހެއްގެ މަދަނީ ޙައްޤުތަކާއި ވާޖިބުތައް ކަނޑައެޅުމުގައި ނުވަތަ ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ މީހެއްގެ މައްޗަށް ކުރުމުގައި، ޤާނޫނަކުން ޤާއިމްކޮށްފައިވާ މިނިވަން އަދި [illegible] ކޯޓެއްގައި ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލެއްގައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތްކުރެވުމުގެ ޙައްޤު ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[71] އަދި އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގާ އެންމެހައި ޝަރީޢަތެއް ހިނގަންވާނީ އަދުލުވެރިކަމާއި، ވަކިފަރާތަކަށް ނުޖެހި، ހަމަހަމަކަމާއެކުކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

160. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 53 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދައިން، ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގަތުމަކީ، އިންސާފުވެރިކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރެވުމުގެ އެއް އަސާސެވެ. އަދި ހާއްސަކޮށް ޖިނާއީ ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަތަކުގައި ވަކީލު އައްޔަންކޮށްދިނުން ލާޒިމުވެއެވެ. ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގަތުމަކީ އިންސާފުވެރިކަމާއެކު ޝަރީޢަތްކުރެވުމުގެ އަސާސްގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/95 **ޤަޟިއްޔާ [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް** ގެ ޝަރީޢަތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

161. މި ޤަޟިއްޔާގައިވެސް ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އާދައިގެ ގޮތުން ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްދާން ވާއިރު، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[70] 2013/SC-C/12 ޤަޟިއްޔާ ([illegible])

[71] 42 (ހ)

ނުހުށަހެޅޭނެކަމާއި، ކުރިން ބަޔާންކުރެވުނު އެކަށީގެންވާ ވަރަކަށް ވަގުތާއި މިންވަރަށް ވަސީލަތެއް ނުލިބިއްޖެނަމަ، އޭނާގެ މައްޗަށް ކުރި ސާބިތުވުމުގެ ފުރުޞަތު ދީފައިނުވާކަމާއި، އަދި މަރުޙަލާއިން ފެށިގެން ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބުމުގެ ޙައްޤު މިއީ ދިފާޢުގެ ސިފަތަކީ، މަޖުބޫރުން ކުރިން ދިފާޢުކުރުމުގައި ހުށަހެޅުމާއި، އިއްތިފާޤުވެފައިވާ ބަޔާންތަކުން އެއީ އެކަމަކު ދިފާޢު ބަޔާންކުރުމަށް ފުރުޞަތު ދީފައިނުވާކަމުން، މި ބަޔާންކުރުމުން އެކަން ދިފާޢުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޚިލާފު ކަމުގައި ބަލާނީއެވެ.[72]

162. އަދި ހަމަހަމަކަމުގެ، ދުސްތޫރީ ޙައްޤު މިގޮތަށް އިންސާފުވެރިކަމުގެ އަސާސް ގެނައުމުގެ ބޭނުމަކީ، ވަސީލަތެއްކަމާއި، ހައްޤާއި، ދުސްތޫރީ ޙައްޤު މިދާ ބަހައްޓަވާނެ ގޮތް ނިޒާމަށް، އެންމެހައި ބޭރުގެ ދިފާޢު ކުރުމާއި ދެއްވާނެ ފަރާތަކަށް ކުރިމަތިވާ ޙިމާޔަތް ކަމުގައިވާނެ، ދުސްތޫރީ ޙައްޤު މިގޮތަށް ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބުމުގެ ޙައްޤާއި ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ބާރުލާފައިވާ ކަންކަން ހިމެނޭ ޙައްޤުތަކެއް ހިމެނޭކަމަށް ފާހަގަކުރައްވާއެވެ.[73]

163. ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބުމުގެ ޙައްޤު، އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްކުރުމުގެ ޙައްޤުގެ ނަޒަރިއްޔާއިން މި ބަޔާންކުރަނީ، މުވައްކިލަކަށް ވަކީލު ދޭ ޤާނޫނީ ލަފާއާއި، ދޭ ޤާނޫނީ އެހީތެރިކަން ޤާނޫނުގައި ގެނެވޭ މުވައްކިލަކަށް އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުވާނީއެވެ.

164. އެނގޭ ޢިނާޔަތްތަކުގެ ގޮތުން، ޤާނޫނީ ވަކީލު ފަރާތުން ވަކާލާތުކުރުމުގައި ގޮތުގެ އުނިކަމާއި، ޤާނޫނީ މުތުލަޤުކަމާއި، ދިފާޢު ބޭނުންތައް ގޮތެއް، އަދި ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ޖެހޭ އަދާކުރަންޖެހޭ، އެގޮތުގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތުން ފާސްކުރާނެ ކަށަވަރުކަމެއްނެތެވެ. އަދި ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާއިރު ގޮތުގެ މައްޗަށް ޙަޤީޤަތެއް ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އެހެނީ، އެނގޭ ޢިނާޔަތްތަކުގެ ގޮތުން ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ޖެހޭ އެ ފަރާތުން އަދާކުރާއިރު ޤާނޫނީ

---

[72] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުން 2021/SC-A/95 (ޢަބްދުލް އިސްމާޢީލް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ގެ ސިޔާގުގެ 109 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[73] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުން 2021/SC-A/95 (ޢަބްދުލް އިސްމާޢީލް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ގެ ސިޔާގުގެ 110 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

ފަންނުގެ އަސާސްތަކާއި އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ހަމަތައް ނެގެހެއްޓުމަށްޓަކައި ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ހައިސިއްޔަތުން ތަބާވާންޖެހޭ ހަމަތަކާއި އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފުވެފައިވާނަމަ، އެކަން ބެލުމުގެ މަސްއޫލު ފަރާތަކީ ބާ ކައުންސިލްކަމުގައިވާނީއެވެ. މިފަދަ ޝަކުވާ ބެލުމުގެ އިޖުރާއަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ފަންނުގެ ޤާނޫނުގައި ތަންފީޒުކޮށްފައިވެއެވެ.

165. ވަކީލުންގެ ސުލޫކާއި ގުޅޭ މިފަދަ މިސްރާބެއް މި ނިޒާމުގައި އެކަށައަޅާފައިވާއިރު، ވަކީލުންގެ ޒިންމާ އަދާކުރުމުގައި ވަކީލު [illegible] އެކަމުގައި އިހުމާލުވެފައިވާނަމަ، ineffective assistance of counsel އާ ގުޅޭ ގޮތުން [illegible]

166. [illegible]

167. [illegible]

167.1 [illegible]

167.2 [illegible]

އަދާކުރުމަށްފަހު ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާ ބަޔާނުން، ސުޕްރީމްކޯޓުން ހަދާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 149 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ވަކާލާތުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާނީ މި ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 38 ގައިވާ ފޯމުން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ބަޔާންކުރެއްވި، މި އިޖުރާއަތާއި އެއްގޮތަށް އައްޔަންކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކެއްކަމަށް އެ ހުށަހެޅުން ނަމަ ފޯމު ހުށަހަޅާފައިވާ ޖަދުވަލު 38 ގެ ފޯމުން އެނގޭއިރު، ހަމަ ފޯމުގައި ބާރުލިބޭ އެއްވެސް އަޑުއެހުމެއްގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް ތަސްދީޤުކުރެއްވި އެ ފަރާތް އިޖުރާއަތުތަކާއި ފަރާތުގެ ހުރިހާ ޖަދުވަލާ އެ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިފައިވާކަން

167.3- ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުމުން، ވަކީލުގެ ފަރާތުން ދިފާޢު ނެތި ހުށަހަޅައިފައިވާތީ، ހުށަ ހުށަހަޅައިފައިވާ ސަބަބުތަކަށް ބަލާއިރު،[74] އެކަންކަމަކީ ދުވަސްވަރާއި މަޢުލޫމާތުތަކުގެ މުދަލު އެނގޭން ކަންކަން ނުހަނުކުރެވޭތީ، ދިފާޢު ހުށަހަޅައިދީ، ދިފާޢު ރަދު ހުށަހަޅުއްވުމުގައި މުޚާލިފު މަޢުލޫމާތުތަކާއި ބަލާފައިވާކަން

167.4- މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ އޯޑިއޯ/ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގ ބަޔާނުގެ ޓްރާންސްކްރިޕްޓު އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ތިރީގައިވާކަމުގައި ބަލައިގެންނެވެ، އިސްތިރާރާ މުހިއްމުވާގޮތް ޝަހާދަތުގެ އަމުރުކޮށްފައިވާ ފަރާތު، އަސްލުކަމަށް ކޯޓުގެ ސަރުކާރު 09 ޑިސެމްބަރު 2021 ގައި އަނިޔާވެރިވި ކުއްޖާގެ އިންޓަވިއު ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގ ބަލައިލެއްވިކަމަށް،[75] އެކަމުގެ ބޭއްވުން އަދިއަންނަނިވި، އަނިޔާވެރިވުމުން ކުއްޖާގެ އޯޑިއޯ ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގއާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަރުސާއި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގައި ދެވާ ބިޔަގެ މަޢުލޫމާތު އަސާސީ ސަބަބުތަކީ

---

[74] ކުއްޖާގެ ސަލާމަތާއި ބެހޭ ގޮތުން ކުއްޖާގެ އާއިލާއާއި، ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާއާއި، ކުއްޖާއާ ގުޅުންހުރި ފަރާތްތަކާއި، ކުއްޖާގެ ދަރިވަރުންނާއި، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ކުއްޖާގެ އިޙްތިރާމުކުރުމާއި ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާއާއި، ކުއްޖާގެ ހަރަކާތްތަކުގެ ވެރިކަމާއި ޙައްޤުތައް ކުއްޖާގެ ކަމާއި ކުއްޖާގެ ރަނގަޅު ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާއާއި، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ވަކީލު އަދި އެހެން ވިލާތުތަކުން – 28 ނޮވެމްބަރު 2021 ގައި ހުށަހަޅައިފައިވާ ބަޔާން

[75] ބަލާ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted]/196/2023/07 (09 ފެބްރުއަރީ 2023) ގެ

ކުއްޖާ ކިޔައިދޭ ކިޔައިދިނުންކަމުގައި ބަޔާންކޮށް، މި ކުއްޖާ ފުލުހުންނަށް ދީފައިވާ ބަޔާނަށް ހަވާލާދީ، އެ ބަޔާނުގައި ކުއްޖާ ކިޔައިދިނުމާއި ގުޅޭ ކަންކަން ތަފްސީލުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޚުލާޞާ ބަޔާނުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން

167.5- މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ ކިޔައިދިން ކިޔައިދިނުމުގެ ހުރި ފުށުއެރުންތަކާއި ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުގައި ވަކާލާތުކޮށްފައިނުވާކަމުގައި [illegible]، ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] ހެކިންގެ ހެކިބަސާއި ގުޅޭ ގޮތުން އެ ފަރާތަށް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކަންކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު ޚުލާޞާ ބަޔާނުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން

167.6- މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހެކިން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު ކްރޮސް-އެގްޒަމިންކޮށްފައިވާކަން

167.7- ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަސް ނަގަން އޮތް ދުވަހު، އެ ރިޕޯޓު [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު [illegible]، އެކަމުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އެ ދުވަހު އެ ރިޕޯޓު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މިކަމުގައި [illegible] ކޯޓުން އެ [illegible] [illegible]، އެ ދުވަހު ޝަރީޢަތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު، ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ކްރޮސް-އެގްޒަމިންކޮށްފައިވާކަމަށް، ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible]

167.8- އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، [illegible] ރިޕޯޓު [illegible] އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަސް [illegible] އެ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލު [illegible]، މި [illegible]

ދިރާސާކުރުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

167.9- މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަލްއުސްތާޛާ [illegible] [illegible] ސިޓީއެއް ފޮނުއްވާފައި،[76] މި ސިޓީގައި [illegible] [illegible] ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި ސިޓީ [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible]) އަޑުއެހުމުގައި [illegible]،[77] އެ އަޑުއެހުމުގައި [illegible] ހިނގައިދިޔަގޮތް ދަށު ކޯޓުގެ [illegible] ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން[78]

---

[76] 12 ޖޫން 2022 ގައި އަލްއުސްތާޛާ [illegible] [illegible] ފަރާތުން ކޯޓަށް ފޮނުއްވި ސިޓީ

[77] 16 ޖޫން 2022 ގެ އަޑުއެހުން

[78] ދަށު ކޯޓުގެ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" 40 ވަނަ ނުކުތާ

167.10- މައްސަލައިގައި ނިންމާ ނިންމުންތައް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި [illegible] sound trial strategy އެއްކަމަށް ބަލަންޖެހޭކަމާއި، ވަކީލުން ދިފާޢު ބިނާކުރާނޭގޮތާއި، ސުވާލުކުރާނޭގޮތާއި، އަދި އެނޫންވެސް ފަންނުގެ ތަބީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުންތަކާ ގުޅިގެން، ވަކީލުގެ ޤާބިލުކަމާމެދު ސުވާލު [illegible]، އެކަންވާނީ ވަކީލުން ޒިންމާ އަދާކުރުމުގައި ނިންމުންތައް ނިންމުމާއި، އަދި އިޖުތިހާދުތައް [illegible] [illegible] [illegible]، އެއީ Strickland ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މިންގަނޑުގެ ތެރޭގައި [illegible] ކަމެއްނޫންކަން

167.11- މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގެ ވަކީލުގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން، މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް އަސަރުކުރާނޭގޮތަށް، ނުވަތަ އެ މައްސަލައިގައި ހާސިލުކުރަންޖެހޭ [illegible] [illegible] ހާސިލުނުކުރެވޭ ސަބަބުން، މައްސަލައިގައި ނިކުތް ނަތީޖާއިން އެހެން ނަތީޖާއެއް ނިކުންނާނެ ގޮތެއް ނުވަތަ މައްސަލައަށް [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް [illegible] ނުދެކެން

167.12- މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގައި ވަކީލުންގެ [illegible] [illegible] މިންގަނޑުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ސުލޫކީ ގަވާއިދުގެ [illegible] [illegible]، މިއީ ވަކީލުންގެ [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

168. ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަމުގެ އަލީގައި، މި މައްސަލައިގައި ޖެހޭ އަންނަނިވި ސުވާލުތަކެވެ. އެއީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކޮށްފައިވާ ވަކީލުންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] ޓޭޕު [illegible] [illegible]. މި [illegible] ޓޭޕު [illegible] [illegible] ސަބަބުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެ ފަރާތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެކަމުގެ ސަބަބުން [illegible] [illegible]. އެކަމުގެ ސަބަބުން މައްސަލައިގެ ނަތީޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

169. މީގެ ތަފާތު ވަކަށް ސާފުވޭ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ދަށު ކޯޓުގައި ތަމްސީލުކޮށްފައިވާ ވަކީލުންގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، އެގޮތް [illegible] ގިނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތް [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] trial strategy ވަކީލުންގެ [illegible] އެވެ. މިސާލަކަށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] ވަކީލުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މައްސަލައާ [illegible] [illegible] ވަކީލުންގެ [illegible] ވަކީލުންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަމެވެ.

170. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގެ ނަތީޖާ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރަނީ، ނަތީޖާ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible].

171. މި މައްސަލައިގެ [illegible] ފާޅުވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތައް އެ ފަރާތަށް ލިބިދީފައިވާކަމެވެ. [illegible] އެއީ، މައްސަލައިގެ [illegible] ވަކީލުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިސާލަކަށް، [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަދަ [illegible] އެ [illegible] [illegible] ލިބިދީފައިވާކަންކަމެވެ.

172. މި ނިންމުމުގެ 167 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ އަލީގައި، ވަކީލުގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުން އުނިކަމެއް، ބޭއިންސާފު ކުރިމަތިވެފައިވާކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، މި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށާއި، ލިބިފައިވާ ހެކިތަކާއި އަދި ޤާނޫނު ހުރި ވަޒަންކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެއްވެސް ގޮތަކުން އެކަން ހިނގިނަމަ، މައްސަލައިގެ ނަތީޖާ ބަދަލުވާނެކަމެއް، ނުވަތަ މިނޫން ނަތީޖާއެއް ނިކުންނާނެކަމެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެދީފައިވާކަމެއް ނުދެކެމެވެ.

173. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] ބަލައިގަނެވިފައިވާ ineffective assistance of counsel ގެ އުޞޫލަށް ރިއާޢަތްކޮށް، އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް އަސާސީ ޙައްޤު ލިބިދީފައިނުވާކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

މައްސަލަ [illegible] [illegible]

174. އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/101 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް

ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމުގައި ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމްގެ ރައުޔު

175. ފަނޑިޔާރު ހުޖައިލާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު ދޫސްގެ ރައުޔު

176. ފަނޑިޔާރު ހުޖައިލާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެޓަކައިން ހުކުމުން، [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/101 ގެ މައްސަލައިން ކަނޑައަޅާ ހުކުމް ބާތިލުކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބުތައް ނެތުމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ހުކުމްކުރީމެވެ.

މިމައްސަލާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު ދޫސާ